

دقت و عتد

صافی : 3

اگستوس 1928

آلنجهی مله

دارالفنون

ادبیات و فلسفه و تاریخ و جغرافیا و ادبیات

فلسفه ، اجتماعیات ، تاریخ ، جغرافیا ، ادبیات

ایکی آیده بر نشر اولنور

مستدرجات

تو-کیولر نجیب عاصم
۱۱۴۸ - ۱۱۵۲ سفری (ختم) احمد رفیق
اسکندر ذوالقرنین آورام غالانی

استانبول - دولت مطبعه سی

1928

تو - کیولر

یعنی

تورکلمه دائر تارینی ویتقسه

(۱ و ۲ نجی صاییدن مابعد)

ایمپراطور ، بووقعه یی شی - پی خانہ خبر ویرمک ایچون شواراده پی چیقاردی : « شی - شو - هورس آنسزین اوردولرینک باشنه کچدی ، بورایه کلدی ، شویله دیدی : « خاندن آیرلدم ، لطفاً بنی قبول بویوریکیز . »

ایمپراطور علاوه ایدیوردی :

« تورکار تبعه اولدقلری واختلال ایتدکاری جهتله هپسنی محو ایتمک مجبوریتند ایدم ؛ ایشته اونلرک باشلرینی کسیدردم . وبونی سزه خبر ویرمه پی امر ایتدم . »

شی - پی خانده وقعه یی خبر آلمشدی ، اوتارینخدن اعتباراً ایمپراطوره عرض احترامدن واز کچمشدی .

اون برنجی ییلده ایمپراطور ، شمالده تفتیشه چیقمشدی ، شی - پی خان یوزبیک آتلی ایله کچدی ، ایمپراطوری ین - منده قوشاتدی . فهی - کیو و یو - شی - سه کنیدی لرینی استجواب ایدنجیه قدر سرائیک محافظه سنه باقمه لری اراده سنی آلدیلر . محاصره قالدیرلینی کبی ، بونلر شرق پای تخته قدر معیتند بولندیلر .

تانغ لر تقویم وقایعده ، ایمپراطور قان - تسونک ترجمه حالنده اوقونیور : تارنی دوره سنک اون برنجی آینده (۶۱۵) ، تورکار حدودلری تخریب ایتدیلر . قان - تسو ، مارنی والیسی وانغ - زین - قونغ ایله بونلره تعرض ایچون کیتدی . صوئی لک عسکرلری آز واونلره دایانه میه جق برحالده اولدقلرندن ، قان - تسو سچمه بیک آتلی آیردی ، وبونلری سیار برقول اوردو حالنه قویدی . بوقول ، قونمق ، یاشامق ایچون تورک اصولنی طوتار ، اونلر کبی نهر بویلرینی تعقیب ایدر ، اوتلو یایلا آرار ، آوجیلق ایدر ، کیفلری یرنده اولدینی زمان آت قوشوسی یاپارلر . برده ماهر اوجیلر انتخاب ایتدی ، بونلری پوصویه قوردی .

ادبیات فاکواته سی مجموعه سی - ۱

قاو - تسوی کورن دوشمانلر ترده دوشدیلر ، محاربه یه جسارت ایدمه دیلر . قاو - تسو بو حالدن استفاده ایتدی ، اونلره شدتله تعرض ایلدی ، تورکلر بوزولدیلر ، قاجدیلر .
ایمپراطور تائی - تسونگك ترجمه حالنده اوقونیور : تا - نی دورمه سنده ، تورکلر ایمپراطور یانغ - تی بی یی - من ده قوشاتدیلر . ایمپراطور هر طرفدن چورلیدیکی کوردی ، بر آغاج پارچاسنه بر اراده باغلادی ، فن نهینه آتدی ، صو اراده یی کوتوردی . بو واسطه ایله چاغیردیغی عسکرلر امدادینه قوشدیلر .

اون آلتینچی ییلده (۶۴۲) ، تائی - تسونگ عهده سنده ، ایمپراطورك دعوتنه اجابت ایدن عسکرلر جنرال یانغ - تیغ - هینگ ی کندیلهینه ایدیمش - لردی . بونلر : « جنرال دیدیلر ، اگر تورکلر ایمپراطورمزی قوشاتمه یه جرأت ایتمشلرسه ، امدادینه کیدن بولو . نیمه جغنی صانمشلردر . شیمدی ، اون « لی » (۲ کیلومترو) مسافه دن ، قول اوردومزك اوک و آرقه سندن کوندوزلری بایراق و سانجاق کوسترمک ، کیجه لری داوول و ذیل سسلری ایشیتدیرمک كرك ، تا که چوق قوتله کادیکمزی صانسونلر ، بویله جه ، تعرضه کچمه دن ، اونلری قاجیریز . بویله اولماز ، قوتمزی آکلارلرسه کیمک غالب ویا مغلوب اوله جغنی کسیر یله مز . »

تیغ - هینگ بونصیحتی طوتدی - اوردوسی قوئو - هیه ن ناحیه سینه کلدیکی کی ، تورکلر آتیلری ترصد و بربری تعقیب ایدن یایلری کوردیلر ، ایشی شی . پی خانه بیلدیرمک ایچون دولو دیزکین قوشدیلر : « ایشته بر چوق یاردیمچی عسکرلر کلیور » دیدیلر . خان همان عسکرینی آلوب غائب اولدی .

تورکاره دائر تاریخی قیدلرده اوقونیور : تا - نی دورمه سنك اون ایکنجی ییلنده (۶۱۶) ، تا - نی شهرینی تخریب ایچون ینه کلدیلر . نانغ پرنس (لی - یوئن) کندی عسکرلریله هجوم ایتدی ، اونلری قاجیردی .

صوئی خاندانك صوك زمانلرنده چوق قاریشیقلاق و قاجینقلاق لراولدی . چین تبعه سندن (تورك خانه) تابع اولانلر صایسز ایدی . بوخان آرزمانده فوق الاماده براقتمدار قازاندی . چینی ضبط ایتیه یی دوشوندی . ایمپراطور یچه « صو » نك قارشیسینه چیقدی ، کندیسنی تیغ - سیانغ ه یرلشدیردی . خان ، هر نه قدر شرفلی بر عنوانی غصب ایتمش ایدیه ده ، سی کیو ، ته - ئو - کیهن ، ته - وانغ ، شی - چونغ ، لیه ئو - وو ، چه ئو - لیانغ ، سه - تو ، لی - قوئی ، قاو - خای ، تاو ، الخ شماله توجه ایتدیلر ، اوکا تابع اولدقلرینی اعلان

ايتدىلر وخاندن امر آلدیلر . ایلچیلر ایمپراطورلغك بوتون یوللارنده مكیك دو قویورلردی .
تا - نى دورینك اون اوچنچى ییلنك بشنچى آینده ، بیکلرجه تورك تائی - یوئنى
تخریب ایتدیلر ؛ تانغ پرنس اونلر هجوم ایتدی ، قیلجندن کچیردی .

ایمپراطور یانغ - تی ، لهئو - فان دن حرکت ایتدی . اوزون بر سیاحتدن صوکره
ین - من ه کادی ، توركلر طرفندن محاصره ایدلدى . موقعی (ایمپراطور قاؤ - ئى - تی نك)
تینگ چینگ ده کی [۱] حالندن کوتو ایدی . فقط برکت ویرسون قانی - یوئن یایا و آتلیلری ایله
ایمپراطورك چاغیردیغی قطعه لر آرقه سی کسله مکسزین کلدیلر . بونلر سایه سنده محاصره یی
قالدیره بیلدی ، خیل زحمت چکد کدن صوکره ، قورتولدی ، همان شرق پای تختنه (تونغ - نو) [۲]
دوغری توجه ایتدی ، وکیانغ - نو سرائی کوره بیلدی . ایمپراطورك بولانیغی طوپراق دیشاریده
اولدیغی ایچون اقرباسی امدادینه قوشیدیلر . ایمپراطور چیقاردیغی بر اراده ایله قانی -
یوئن آتلی ویایالری چاغیریور ، ما - هی شهرى قوماندانی وانغ ژین قونغ شمال حدودلری
تحکیمه دعوت ایدیور ایدی . اطرافنده بولنلرله دیدی : « تاریخ قدیمدن بری هیونغ
نولر چینه چوق فناق ایتدیلر . بونلرچه ئو ، هان ، وهی خاندانلرینك دفع ایدمه مدکاری زورلو
دوشمانلردر . شمدی ایمپراطور کزه اراسی بویوک مسافیه رغماً کیانغ قیلرینه قدر
کله لردن قورقار . بزى ترك ایدنلر پك اکرپی اوتلری قدر چوقدر . هر طرفدن آری
اوغولی کبی اشقیا چیقیریور . ایشته بوندن دولایى ایمپراطورلغك سلامتی ایچون باربارلرله
حرب ایدمه حکم . اونلری اطاعت آلتنه آلمق ایچون اینجه بر تدبیر آله جغم . اونلرله صهریت
عقد ایدمه حکم . افندیلری اوله جغم . بویله جه اقتدارمدن قورقاجقلر لطفمه منتقدار قاله جقلر .»
ایمپراطور ، اوچ بیکی آشه مایان زین - قونغ ك یایا و آتلیمی ایله ما - ئى شهرینه
کلدی . فقط عسکرینك آزلغنی کوردی ، زیاده قورقدی . ایمپراطور فکرینی آکلادی .
شویله دیدی : « توركلر فائقتی آتلیلری اوقلیلری یوزندندر . بونلر کندیلرینی فائده لی
برموقعده کورورلرسه ، شدتله ایلریلر ؛ لیکن تهلیکلی کورورلر ، روزکارکی قاجار ،
شمشك کی غائب اولورلر ، توتونه مازلر ، یای و اوق اونلرک طیرناق و دیشلریدر ؛ زره

[۱] سه مار تسیه ن ك هیونغ - نولره دائر تاریخی خطرهمسندده اوقونیور : ایمپراطور قاؤ - تی
(تانی - تو - قاؤ - هوانغ - تی هنوز عسکرلری تمامیه ایریشه دن برنجی اوله رق بینگ چینگه کلدی .
حائو - تون (هیونغ - تورك رئیس) ۴۰۰,۰۰۰ آتلی دن عبارت سچمه عسکرلرینی صالدى ، ایمپراطور
قاؤ - تی یی (په نغ) ده محاصره ایتدی .

[۲] شمدی هوان فودر .

ومغفر اونلرك دونى (لباسى) درلر . قطعه لرى نظام اوزره يوروتملر ، قراركاھدى ثابت دكلدر . نروده اوت وصو كورورلر سه اورايه قونارلر ؛ قويون و آتلر اور دولرينك آزيغى در . غالب كلرلر سه دورور ، دوشمانلرينك ثروتى آرارلر ، مغلوب اولورلر سه ، هيچ صيقلما دن قاچارلر . كيجه نوبت بكمك زحمتي چكمز لر ، كوندوزلر ، دوريه كزمز لر ؛ خندك قازمق ايچون ، نهده ارزاق ومهمات ايچون مصرفه كيرمزلر . فقط چين عسكرلرى سفرده بوس بوتون باشقه حركت ايدرلر . اكر توركلرله حربه كيدرلر سه غالب كلملر نادر اولور . اكر شمدى بزاونلرى تقليد ايدر ، اصوللريني قبول ايدر ، موفق اوله ميه جقلريني كورورلر سه ، گليجهكلى محققدر . شمدىكي حالده قدسى ايمپراطور منفرد بر شهرده محصور وتمايله مدافعه دن محرومدر . اكر حربه قرار ورمز سه ، اونى قورتارمق كوج اوله جقدر . »

ژين - قونغ ، صوئى خاندانك ياقين اقرباسندن اولديغنه وايشتيديكى سوزلر حكيمانه بولنديغنه مبنى ، ايمپراطورك اراده سنه تسليم اولندي ، هيچ براعتراضه جسارت ايدمدي . بونك اوزرينه كيشى سچدى ، ابي بدينيجى ماهر آيجى اولان بو افراده تماميله توركلرى تقليد ايتملريني ، اعاشه لريني ، قونمالرى اونلره اويدورمالريني ، اونلركي ، اوتلاق و صولاق آرامالريني ، اوزاغه كوزجى عسكر ديكملريني ، توركلر ياقلاشديغى كبي سواي يي بكمملريني اونلره باقمسز ين سلاحلريني پارلدا تمق ايچون دورت قالقوب قوغملريني تنبيه ايتدى . ايمپراطور اوق آتمه عسكرلرندن زياده ماهر ايدى ؛ بر قوش ودرت آياق له بر حيوانه هر راست كايشنده اوچان قاچانه اوق يتيشديرر ايدى . آنسز ين توركلره راست كلديكى زمان ، اك جور عسكرلره آيرى بر قطعه تشكيل ايتملريني امر ايدر ، دوشمانه مناسب بر فرصت كورونديكى زمان آتمق اوزره يايلىرك كر كين طوتولماسنى سويلر ايدى . توركلر چين عسكرلريني هر كوروشده بونلرك كنديلرى ايله حرب ايچون ايمپراطور طرفندن سلاحلاندق لرن دن شبيهه دوشر ، اونلره قارشى دورميه جسارت ايدمزلردى . موقعلريني براقير ، قاچارلر ايدى . بوترتيبي اوچ كره تكرر ايدن صوكره كنديلرينه امنيت كلدى . هپ بردن شدتلى قرار ويرديلر . عسكرلرينك حربه عزم ايتديكى و توركلرك سلاح سطوتندن اور كديكى بيلن ايمپراطور ، همان توركلره راستلاد يغى كبي عسكرلريني صالديردى ، شدتله تعرض ايتديردى ، اونلرى قيلجى دن كچيرتدى ، بويله جه ترله لرينك بينديكى شايان دقت آتى اله ايتدى ، ايكي بيك كيشينك باشنى كسيدردى .

بو تاریخدن اعتباراً تورکک بیلدیله ، تامامیله ایمپراطورک قهرمان عسکرلرینه تسلیم اولندیله . اوردولرینک انقاضی طوپلادیله ، جنوبه (یعنی چینه) کیره من اولدیله .
 تانغ لر خاندانی اورتهدوره سنک برنجی ییلده (۶۱۸) ، قاتو - تسو عهدنده ، تله عنوانلی
 قو - قودو [۱] آدی بر تورکک ایمپراطور تعظیاتی عرض ایچون کلدی .
 تورکک داتر تاریخی قیدلرده اوقونیور : آ - سه - نا عائله سندن اولان تورکک ،
 اسکی هیونگ - نو صویندن شمالده بر اوردو ایدیله . کین - شان (آلتای) داغلرینک
 جنوبنده اوطورورلر ایدی ، وژمن - ژدن لره تابع ایدیله . صویله چابوجاق چوغالیدی .
 وتومن [۲] عهدنده قوتلی وشوکتلی اولدی . رئیس لر عنوانی خو - هان (خان) ، تبدیل
 ایتدی ، بو شن - یو [۳] نک مراد فی در ؛ زوجہ سنک عنوانی خو - تون (خاتون)
 « پرنسس » ایدی . حکومتی اوچ جهتدن یو - هائی قرالغنه قومشو ایدی ؛ جنوبده
 بویوک چوله تماس ایدیوردی . دیگر اوردولرده قطعہ لره باشنده اولان شه [۴] آدی
 آلیردی . اوغوللری و کوچک قرداشلری ته - له آدی آلیرلردی . بویوک ضابطلر
 شه - هو ، کیو - لیو - چو ، آ - پو ، سه - لی - فا ، تو - چون ، سه - کین ، بن -
 هونگ - تا ، کی - لی - فا - تا - قان دیه آدلانیلردی ؛ مختلف یکر می سکز صنف تشکیل
 ایدرلردی ؛ مأموریتلری بلامدت وارثی ایدی . محافظ عسکرلرینک آدی فو - لی ایدی .
 خان قرارگاهنی کین - شان تپه سنده قورمش ایدی . چادرینک قپوسنده ، دیکدیردیکی
 بایراغک تپه سنده بر آلتون قورت وار ایدی . اوطوردیغی زمان دائماً یوزینی شرقه
 چویرر ایدی . صوئی خاندانک قارغشه لقلی تا - نی دوره سنده (۶۱۶ - ۶۰۵) تورکی ،
 شی - پی خان عنوانیله باباسی (کی - مین) کیرینه کچدی . بر چوق چینلیلر کیتدیله ،
 حمایه سنده کیردیله . خی - تان لر ، شی - وهی لر ، تو - قو - هوئن لر و قاتو چانغلر
 (اونیورلر) هپ اوکا تابع اولدیله .
 بربرلرینه باقان تهئو - کیهن - ته - سی - کیو - لیهئو ، وو - چهئو - لیانغ و سائر

[۳] قوتلوغ اوله جق . مترجم

[۱] بویکی تورکک ایمپراطورلغنی قوران تومن ایلمخان در . (ده کینی ، هونلر تاریخی ، ج ۱ ،

قسم ۲ ، ص ۳۷۳

[۲] هیونگ - نولکک رئیس لر شی - یو عنوانی آلیرلردی ، معناسی « کینش ، بویوک » در .
 بویوککی و اقتداری ایله کوکه (خانغ - هی) بکزر دیمک ایستلر .

[۴] یعنی عنوانی آلیر دیمکدر .

کندیله رینی تبعه سی اعلان ایتدیله و تعظیملرینی عرض ایلدیله . خانك بر میلیون اوجیسی وار ایدی ؛ قرون قدیمه دن بری باربارلر هنوز بویله بر قورقونچ قوته صاحب اولما مشلردی . ایمپراطور قاثو - تسو ، بویوك خان ایله اتفاق ایچون لیه ئو - وژهن - تسینگ ی کوندردی . شی - پی - خانده اوکا ایکی بیك آت و بش یوز عسکر تقدیمی ایچون ته - له عنوانی حائز قانغ - شائو - لی پی کوندردی . بو تاریخده ایمپراطور پای تخی تسکین ایتدیکی ایچون ظفرلرندن مغرور کوروندی . کندیسنه هر ایلاچی کلدجه اکثریا اونلری سرت و خور اتلقله قبول ایدر ایدی .

وو - ته دوره سنك ایلک ییلنده (۶۱۸) ، ته - له عنوانی قو - تو - لو تعظیملرینی عرضه کلدی . ایمپراطور کندیسنی تای - خی - تیهن دنیلن سرایده سفره سینه قبول ایتدی ، دو قوز موسیقی پارچه سی دیکلیدی ، الندن توتدی ، ایمپراطور ارق تختنه اوطورتدی . بوییل شی - پی خانك چادری کندیلکندن ییقلدی . ایمپراطور بونی نوئی - سه - لینگ عنوانی حائز اولان سیائو - یودن صورتی . سیائو شو جوابی ویردی : « وهی خاندانندن وهن - تی ، هیو - چه ئوی زیارت ایدر کن شهرک قاپوسی سبیسر ییقلدی . او ییل وهن - تی اولدی . بوده او یله بر حادثه اولماسون ؟ »

وو - ته نك ایکنجی ییلنده تورکلر خانی شی - پی اولدی ؛ یرینه کوچك قرداشی سه - لی فو - شه کچدی .

تورکلره دائر تاریخی قیدلرده اوقونیور : ایکنجی ییلده ، شی - پی قطعه لرینك باشنه کچهرک ، صاری اوکوزی آشدی و هیا - چه ئویه کلدی . دوشمان باشبوغلرندن لیانغ - سه - تو آدلی بریسی ایله برلشدی ؛ صوکره لیه ئو - وو - چه ئویه بش یوز آتلی ایله که ئو - چویه کرمه سینه یاردم ایتدی ، وتانی - یوننی ضبطه حاضرلاندی . فقط بوراده خسته دوشدی و اولدی . ایمپراطور بوکا چوق آجیدی . چانغ - لو - من دینیلن قاپودن براراده چیقارهرق برچوق ضابطلرینی حکومه تها ئد براوتلده استراحته دعوت ایلدی ، وایلچیلرینه ده تعزیه تقدیم ایتدی . کندی طرفندن ، جنازه مصرفنه مدار اولمق اوزره عائله سینه اوتوز بیك طوب ایپک قوماش کوتورمك ایچون ایلاچی کوندردی . شی - پی خانك اوغلی شی - پی - پو - پی پک کنج و باباس - نك یرینی طوتامیه جق برحاله اولدیغندن ، ایمپراطور بوکا نی - پو - شه عنوانی ویردی ، و کیدوب شرق طرفنده اوطورمه سنی امر ایتدی . اقتدار موقعی کوچك قرداشی سه - لی فو - شه یه توجیه ایتدی ، اوده ، چورلو خان عنوانی آلدی .

وو-ته دوره سنك اوچنچي ييلنده (۶۲۰) توركلر حدودلري تخریب ايتديلر. اوردو ارکان حرب رئيسی توان-ته-تسائو اونلره تعرضله بوزدی .

ايمپراطور قائو-تسونك ترجمه حالنده اوقونيور : وو-ته دوره سنك اوچنچي ييلنك دوردنچي آينده (۶۲۰)، تسين قرالی شی-مين امينغ-چهئو دائره سنده ايلهئو-وو-چهئو ايله حرب ايدوب يكدی . وو-چهئو قاچدی ، توركلر آراسنه كيردی ، پينغ-چهئويي الله ايتدی .

يدنجي آيك-کيا-سيو کوننده ، توركلرک تعرضنه مانع اولمق ايجون ولي عهد پو-چهئوده قرارگاه قوردی . رينغ-سيو کوننده لياغ-سه-تو توركلرک باشنه کچدی ، حدودلري تخریب ايتدی : فقط ارکان حرب رئيسی توان-ته-تسائو طرفندن مغلوب ايدلدى .

صايم . توركلره دائر تاريخي قيدلرده اوقونيور : چو-لو ، يکيدن حوني خاندانندن ئی-چينغ آدلى بر پرنسس ايله اولندی . مقصدلريني بيلديرمك ايجون برايلىچي کوندردی . صوکره وانغ-شی-چونغ ايله کيزلى مناسبتلر تاسيس ايتدی . لو-چهئو مدير عمومى لى-سى-بو ايلچيسنك باشيني کسديردی ، واون اهلى حيوانى (اوکوز وقويون) آلدی . چو-لو ، صوئى خاندانندن ايمپراطور يچه سيائو ، شی قرالى کهنك اوغلى چينغ-تائويي تهئو-کهن-تهنك اوندۀ استقبال ايتدی . بونك نتيجه سي اوله رق چينغ-قائويي صوئى قرالى نصب ايتدی . بو چين تقويمنى تعقيب ايدرايدى ؛ حاکملىر نصب ايتدی ، کنديسى تينغ-سيانغى قرارگاه ايدندی . اون بيک تبعه سي وار ايدى . تسين قرالى شی-مين ، وو-چهئويي تاديب ايتدی . چو-لو ؛ کوچك قرداشى پو-لى-شه نك ايکي بيک آتليسنى پينغ-چهئوده طوپلادی ، و اوچ کون شهرک ايجندن بر چوق قادين و کنج قيزلري زورله کوتوردیکی حالده ، مدير عمومى لى-چونغ-ون بوکا قارشى دوره مادی . ته-له عنوانلى کيو-کهنى اوردو مرکزينه امداد کوتورمه يه مأور ايتدی . ايرته سي ييل بو ته-له کنديسنه پينغ-چهئويي آلمه سنى ، اورايه يانغ-چينغ-تائويي يرلشديرمه سنى توصيه ايتدی . طالعنى دهنه دی ، فقط نتيجه اويغون چيقمادی ، ضابطلري ده بو سودادن واز کچمه سنى سويلديلر . چو-لو اونلره دیدی : «دهدم مملکتى غايب ايتد کد صوکره ، آنجق صوئى لرك آرقه اولمالريله اونی محافظه ايدم بيلدى . بو خدمتى اونوتورسه م ، بو حرکت قوت کتيرير . اکر طالع مساعد دکاسه ، قانکرييلر بونی بيلمزلرمي ؟ قرارم قراردر . »

بو اثناده بر قان ياغمورى ياغدى ؛ او چ كون حكومت داخلىنده بولنان بوتون كوپكلىر
 كيجهلىر اورو ديلر . بونلر آراندى بولنه ماديلر . آرزمان صوكره خسته لاندى . پرنسس
 كنديسنه او - شى - سان آدى بر توز ايجردى ، فقط كنديسنه Euroneles كلى ، چوق
 كچمه دن اولدى . پرنسس كندى اوغلنك ضعيف و محدود ذهنلى اولديغنى ملاحظه ايتدى ،
 اونى اصلاً تخته چيقارمق ايسته مدى . اونك يينه كوچك قرداشى تو - پى پى چيقاردى .
 اوده كى - لى خان عنوانى آلدى . وو - ته دوره سنك دوردنچى ييلنده (۶۲۱) ، توركلر
 چينه كيرديلر ، بويوك تخريبات ياپديلر . هانغ - كيونلر قرالى هوآنى و دها باشقهلىرى
 طوتساق ايدلديلر .

ايمپراطور قانئو - تسونك ترجمه حالنده اوقونيور : وو - ته دوره سنك دوردنچى ييلنك
 دوردنچى آينده توركلر پينغ - چه ئويى تخريب ، هان - يانغ - كيون قرالى هوآنى ، تائى
 چانغ - كينغ (تشرىفات قلمى مديرى) عنوانى حائز چينغ - يوئن - شه ئويى ، صول
 جناح سوارى محافظه باش قوماندانى چانغ - سون - شون - ته پى اسير ايتديلر .
 سكزنچى آيده توركلر تانى - چه ئويى تخريب و اوردو اركان حربيه رئيسى وانغ - هياؤ
 كى اسير ايتديلر .

توركلره دائر تاريخى قيدرده اوقونيور :

اساساً مو - هو - تو - شه عنوانى حائز اولان كى - لى اوطاغنى وو - يوئنك شمالنه
 قورمشدى . پينغ - لىانغ يى الده ايدن سى - كيو اونكله اتفاق ايتدى . ايمپراطور بوندن
 كدرلندى . لو - قوآنغ - چينغ عنوانى يو - وهن - هينى لرله كى - لى پى قازانمق
 وسى - كيو آراسنى بوزمق ايجون كوندردى .

تائى - يوئن واليسى چانغ - چانغ - سون امر آلتنده بولنان بش شهر خلقى دوشمانه
 اطاعت ايلدى . يو - وهن - هين تائى - يوئن اراضيسنى ترك ايتمه اونى اجبار ايتدى .
 بوتكليف قبول اولندقدن صوكره چانغ - سون اداره سنده بولنان و تسين قرالنك
 اوردوسنه التحاق ايجون كيدن بش شهرى آلمق ايجون قطعه لر كوندردى . ولى عهد ،
 مجلسى ايله مذاكره دن صوكره ، فونغ - چه ئودن فراغت ايتدى ، وعينى زمانده يو [۱]
 اراضيسنك بر قسمنى آيپردى .

بو اثناده چورلونك اوغلى يهئو - شه - شه اداره سى آلتنده بولنان اون بيك چادر ك

[۱] بومملكت (وو - ئى) ناحيه سنك بر پارچه سى ايدى .

عسکریله چینیه کیردی ، صاری اوکوزک جنوبنه یرلشدی ، لینغ - چهئویی آلدی . حدود یاپدی .

کی - لی پرنسی ئی - چینغ ایله اولندی ؛ شی - پی خانک اوغلی شی - یو - یییه تو - لی خان عنوانی ویردی ، وکیدوب شرقده اوطورمه سنی امر ایتدی . ئی - چینغ ، یانغ - هی آی ک قیزی ایدی . بونک کوچک قرداشی شن - کینغده تورکله دایانق ایستوردی . دانغ - شی - چونغک ایلچیی وائغ - وهن - صو ایله کی - لی خانه شویله دیدیرتدی : « وقتیه کی - من ک قرداشلری حکومت ایچون آرالرنده غوغا ایدرلردی ؛ صوئی لرك یاردیمی سایه سنده تختی الیه ایده بیلدیلر ، کندیلرندن صوکرده اوغللری ویکنلری تختده اوطوردیلر . شمدیکی ایمپراطور هیچده وهن - تی صویندن دکل ، صوئی لرك بویوک لطفلرینه قارشى چینغ - تاوئی تخته چیقارمق کرک . »

کی - لی بو تکلیفی بکندی ، ایشته بونک ایچون هر ییل چین حدودینی تخریب ایتدی ، بابا و آغابکنک ثروتلرینه ، عسکرلرینک شجاعتنه و آتلینک چوقلغنه کوکمه رک فوق العاده کبر صاتار و بوتون باربارلرک اوست یانه کچر ایدی چین حکومتنه کندیسنککدن آشاغی باقار ، ایمپراطوره یازدیغی زمان بوتون متبکر محقر تعبیرلر قوللانیر ، نصل افراط شیلر ایستردی . او آرالق ایمپراطور حکومتی نظامنه قویمقله اوغراشیوردی . بونک ایچون کندی حیثیتی بوزان حرمتلرده بولنور ، بول بول هدیه لر کوندردیکی حالده آج کوزینی دویورامازدی .

دوردنجی ییل ، کی - لی اون بیک آتلینک باشنه کچدی . یوئن - کیون - چانغ ایله برلشدی ، یین - من ی تخریب ایتدی . تینغ - سیانغ قرالی لی - تا - آن اوکا تعرض ایدوب پوسکورتدی . کی - لی ایلچمز هان - یانغ پرنسی هو آل یی ، تشریفات رئیس چینغ - یوئن - شه تویی ، صول طرف سواری محافظ باش جنرالی چانغ - سون - شون - ته یی طوتساق ایتدی . ایمپراطورده بوکا قارشیلق ایلچیلرینی حبس ایلدی . بونک اوزرینه کی - لی ، تا ئی - چهئویی تخریب ، یونغ - آن قرالی اولان ارکان حرب رئیس هیائو - کی یی مغلوب ایتدی ، صاری اوکوزک شرقنده کی مملکتی چاپول ایتدی ، یوئن چهئویی آلدی و یین - چهئو حدودینه کیردی . چین جنراللری اونک ایله حرب ایتدیلر . اونلری پوسکورتک ایچون ولی عهدین - چهئودن چیقدی .

ایمپراطور قائو - تسونک ترجمه حالنده اوقونیور : وو - ته دوره سنک بشنجی ییلنک

اوجنچى آينده (۶۲۰) تسين قرالى شى - مين ، ليهئو - هه - تا ايله منيغ ايرماغى
كنارنده حرب ايتدى واونى بوزدى . ليهئو - هه - تا قاچدى ، توركلرك ياننه چكلىدى .
دوردنجى آيده ، تاي - چهئو دائرهسى مدير عمومىسى لى - تا - آن توركلره قارشى
حرب ايتدى ، اولدى .

آلتنجى آيده ليهئو - هه - تا توركلره برلشدى ، شان - تونغى تخرىب ايتدى .
سواري جنرالى يوئن - شائو ، تورك تعرضك اوكنى آلمق ايجون قوآ - چهئو اداره
عموميه سنه نصب اولندى .

سكزنچى آيده ، يى - مائو كوننده توركلر حدودلرى خراب ايتدىلر . ولى عهد
پينغ - چهئودن ، تسين قرالى شى - مين - تسين چهئودن توركلره قارشى قويق ايجون
چيقدىلر .

كى - سه كوني سيانغ - ئى پرنسى شين - فو ، دينغ - چهئونك عمومى اداره سنه
مأمور ايدلى ، توركلره حرب ايدوب بوزدى . مهئو - ين كوني توركلر تا - چين -
قوآن سىنى آلدىلر .

توركلره دائر تاربخى قىدلرده اوقونيور : بشنجى يىلده ، هوآن - سون - ته وساثرلرى
صلح ايتك ايتدىلر ، ايكي قراللىك اتحادينه رمز اولق ومحبىلرني پكشديرمك اوزره
بالق طوتقالى وبربرينه كچمه برصورتله صاريلش ايك تلارى عرض ايلدىلر .

ايمپراطور هر نه قدر تورك ايلچىلرني صالحو يرميه متايل دكلديسه لرده ، ته - له عنوانلى
ژ - هان وساثره كنديسنه بر چوق آلتون وپردكارندن ، اونلرى كندىلرينه كوندردى .
بونك اوزرينه لى - تا - آن ايمپراطوره ديدى : « شمدى توركلر آجلقدن صيقىنى
چكيور ؛ اونلردن ما - ئى شهرىنى كىرى آلمق دوشونيله ييلر . »

تيه - چونغ - شائو - كيهن عنوانلى تو - قو چينغ - اونلرله حرب ايجون اراده
اولندى . فقط بوآدام لى - تا - آن ايله مقاوله عقد ايتمش اولديغندن ايلرى كىتمه يه
جسارت ايدىمدى . سين - چينغ ده قرارگاه قوردى . كى - لى اون بيك آتلىنك باشنه
كچدى ، ليهئو - هه - تايه التحاق ايتدى ، اونى محاصره ايلدى . تا - آن برچوق بيك
عسكر غايب ايتدكدن صوكره هين - چهئو دائره سنه تعرض ايجون ايلريله دى ، لىكن
لى - قائو - تسين ه مغلوب اولدى . اون بيك تورك هه - تا ، شان تونغى تخرىب
وينغ - چهئو ناحيه سنى ياغما ايتدى .

هنوز قوردىغىنى موفىق اولەمىيان كى - لى اللى بىك آتلىنىك باشىنە كچدى ، مېن -
 من ە كىردى . نىغ - چەئويى محاصرە ايتدى . وفن - چەئو ولو - چەئودائرەلرېنى تامامىلە
 چاپول ايتدى . ايكي جنسدن بش بىك كىشى آلدى ؛ صوكرە برچوق بىكلك آتلى ايله
 كلدى ، يوئن - چەئو ايله لىنغ - چەئو آراسىندە مملەكتەلرى خراب ايلدى .
 بووقوعات اوزرىنە ولى عهد كىەن - چىنغ قطعەلرك قومانداسىنى آلدى . پېن - چەئودن
 چىقدى ؛ تسىن قرالى عسكرلرلە پو - چەئودن چىقدى ، بونلر قوتلرېنى برلشدىرەرك ،
 اونى تامامىلە بوزدىلر . لى - تسو - هو قطعەلرلە يون - چونغ ە قوشدى ، خانى باصدىردى .
 توآن - تە - تسائو - هيا - چەئودن چىقدى ، كىرىيە دونمەسنە مانع اولدى . سىانغ
 - ئى قرالى شىن - قو - نىغ - چەئو اداره عمومىيەسى مأمورىيەلە فن ايرماغى كىنارندە
 حرب ايتدى . بش دوشمان (قورت) قافاسى كسدى ، وايكي بىك آت آلدى . فن -
 چەئو والىسى سىائو - ئى ايمپراطورە بش بىك طوتساق - تقدىم ايتدى و تا - چىن - قوآن
 سىدىنى ضبط ايتدى . هونغ - چەئو يە چاپولە كلن توركلرى بو شەرك باش مأمورى يو -
 وەن - ايله لىنغ - چەئو قوماندانى يانغ - سە - تائودوردورەق بىك قدر دەولرېنى الدىلر ،
 كى - لى - خان شىن قرالنىك كلك اوزرە اولدىغىنى اوكرندىكىندىن حدوددن چىكلدى ،
 ايمپراطور عسكرلرى دە كىرى دوندىلر .

وو - تە دورە سنك آلتىنجى يىلندە (۶۲۳) . توركلر صلح ايتدىلر .
 ايمپراطور قاتو - تسونك ترجمە حالندە اوقونپور : وو - تە دورىنىك آلتىنجى يىلنىك آلتىنجى
 آيندە سو - چەئويى تخرىب ايتدىلر ، اركان حرب رىئىسى قائو - موئن چىنغ طرفندىن
 بوزولدىلر .

يدىنجى آيدە پرنس ايمپريال شىمال حدودندە قراركاھە چىقدى ؛ تسىن قرالى شى -
 مېن توركلرك تعرضنە قارشى دورمق ايچون پىنغ - چەئو دائرەسندە قراركاھە چىقدى .
 قىشىن ، اونىنجى آيدە ، توركلر صلح ايتدىلر .

توركلرە دائر تارىخى وثىقەلردە اوقونپور : آلتىنجى يىلدە ، توركلر ھە - تالر ، كىون
 چانغلر ، الخلر ايله برلىكدە كوچك قطعەلرلە كىرەرك ، تىنغ - چەئو ، قوآنغ - چەئو ،
 يوئن - چەئو ، صو - چەئو ، الخ دائرەلرېنى تخرىب ايتدىلر ، و مختلف قراركاھلردە
 توتوشدقلىرى حربلردە كاھ غالب وكاھ مغلوب اولدىلر . ايمپراطور وولى عهد كىەن « چىنغ »
 پىكىدن كىدوب شىمال حدودندە قراركاھ قورمەسنى ، و تسىن قرالنى ، پىنغ - چەئو قراركاھنە

کیتمه سنی ، تورکارک چاپولارینه مانع اولمالرینی اراده ایلدی . فقط اوزون مدت دوشمانلر چاپولدن واز کچدیله . بونکله برابر تائی دائره سمنده بر قرارگاه ضبط ایتدکدن صوکره وهی - چه ئو وپین - چه ئو دائره لرینه تعرض ایتدیله ، وما - ئی شهرینی آلدیلر ؛ صوکره یکیدن باریش کورش اولمق ایستدیله ، وبزه ما - ئی شهرینی کیری ویردیله .

وو-ته دوره سنک یدنجی ییلنده (۶۲۴) ، تورکارک حدودلری تخریب ایتدیله . ارکان حربیه رئیس تسین - وو - تونغ ایله دیکرلری بونلری تماماً بوزدیله . بونک اوزرینه صلح ایستدیله . پهی - تسی ایلمچیلکه تورکاره کوندردی .

کیسه آئیده ، تسین قرالی شی - مین ، تسی قرالی یوئن - کی تورکارک تعرضه مانع اولمق ایچون پین - چه ئو دائره سمنده قرارگاه طوتدیله .

سکزنجی آیده ، تورکارک صو - چه ئو دائره سنی خراب ایتدیله . شهر والیسی ایله ئو - تا - کیو اونلری بوس بوتون بوزدی . تورکارده صلح ایستدیله .

مائه . تورکاره دائر تاریخی قیدلرده اوقونیور : یدنجی آیده (۶۲۴) ، یوئن - چه ئو ، صو - چه ئو دائره لرینه تعرض ایتدیله وتائی مملکتنه کیردیله ؛ فقط مغلوب اولدیله . تکرار کیون - چانغ ایله برلشهرک لونغ - چه ئو دائره سیله این - پان شهرینه تعرض ایتدیله ؛ صوکره قوتلرینی آیره رق پییغ ایله صالیدیلر . تسین قرالی و تسی قرالی یوئن - کی دوشمانک چاپولنه مانع اولمق ایچون پین - چه ئوده اوردو قوردیلر . تورکارله چیقان کیون - چانغ ، پوئن - چه ئو ، صو - چه ئو ، هین - چه ئو دائره لرینه وپییغ ایله کیردی ، وهی - ساؤی یاغما ایتدیله ؛ فقط اکثریا چین جنراللری طرفندن قوغولدولر . سکزنجی آیده ، کی - لی ایله تو - لی برقول اوردو ایله چیقدیله . یوئن - چه ئودن غزیمتله قرارگاهلرینی برلشیدیدیلر ، وجنوبه کیتدیله . سرای بوندن چوق قورقدی . تشکر اولنورکه تسین و تسی قراللری بونلری پوسکورتدیله . اسکیدن اولدیغی کبی قوان - چونغ مملکتی ، این - چه ئو ، لیاؤ - چه ئو ، شانغ - چه ئو وتائو - چه ئو دائره لری عسکرمنز اولدیغندن پین - چه ئوده قرارگاه یاپدیله . بردن بره تورک خانی اون بیك آتلی ابله کلدی ، اونلری او - لونغ - پان « بش دراغون تپه » سی اوزرینه ترتیب ایتدی ؛ صوکره یوز آتلی ایله کلوب بونلری جنکه تخریص ایتدی . چین اوردوسی بوندن قورقدی . تسین قرالی یوز آتلی ایله ایلریله دی ، دوشمان صفلرینی یاردی ، شویله حایقردی ؛

« ایمپراطور خاندانك توركلره بربورجی یوقدر ؛ مملكتی نه دن ضبط ایدیورسكز ؟ بن تسین قرالی یم ، مخصوص خان ایله دوکوشمه یه ، کیمك غالب کله جکنی قرارلشدیرمه یه کلام . ا کر حربده اصرار ایدیورسه کز ، کوریورسكز که آنجق یوز آتلیم وار . لزومسز یره آدام اولدورمه ده نه فائده وار ؟ »

کی - لی کولومسه مکله اکتفا ایتدی ، هیچ جواب ویرمدی . بونك اوزرینه (تسین قرالی) آله تو-لی یه یاقلاشدی ، اوکا شویله دیدی : « وقتيله بنمله اتفاق ایتمش ایدیکز . سز تهلکده ایکن امداد کزه قوشدم . محراب او کنده ایتدیک کز یمینلری اونوتدیکزمی ؟ برفردی محاربه ایله ظفری تأمین ایده بیلیرمیسكز ؟ »

تو-لی جواب ویرمدی . عسکرینك آزلغنی کورن و تو-لی ایله قونوشدیغنی ایشیدن کی - لی ایچنده برقیصقانجلق دویدی ، همان شی - مینه بر ایلاچی کوندردی ، شویله دیدیرتدی ؟ « بك ! صیقلمایکز ؛ حرب ایتمه مه یه قرار ویردم ؛ یالکز سزکله ایشلرمزی دوزلتك ایسترم . »

بونك اوزرینه قطع لرینی آلدی چکلدی .

تسین قرالنك مهارتی سایه سنده تو-لی حسیاتی دیکشیدردی ، آرتق حرب آرزوسی قالمادی . کی - لی هیچ حرب ایتك ایستمدی . بونك اوزرینه تولى پی ته - ك غوانلی هیلا پی ایله صلح دیله مك ایچون کوندردی .

ایمپراطور بوکا راضی اولدی . تولى ، بوندن دولایی ، تسین قرالنه ایناندی ، اونکله قرداش کبی معامله ایتك ایستدی . سه - موی ایمپراطور کوردی ، الندن توتدی ، سلطنت تختی اوستنه اوتورمه یه دعوت ایتدی ؛ فقط سه - موی یره قدر اکیلدی ، بوشرفدن امتناع ایلدی . ایمپراطور کندیسنه دیدی : « سکا کی - لی یه باقدیغم کوز ایله باقارم . » بونك اوستنه تو - لی ایمپراطورك دعوتنه اجابت ایتدی .

توركلر هر ییل حدودلری خراب ایتدکلرندن بریسی ایمپراطوره شویله دیدی : « ا کر باربارلر (توركلر) اللرنده سلاحله چین ایچنه کلیورلر سه آنجق ارکك ، قادین قاقمق ، خزینه یی بوشالتمق ایچون کلیورلر . ا کر اونلره جانغ - آنی برقیسه وبوندن واز کچرلر . » ایمپراطور سرای کاتبی یو - وه نه ، وه - کی یه جنوب داغنی آشمه یی وقان وتدیغ مملکتلرینه دوغرو کیتمه یی اراده ایتدی . ایمپراطورلق پای تختی باشقه یره نقل ایتك ایستیور ، بوتون وکلاده بونی آلقیشلا یوردی . یالکز تسین پرئسی بوکا مخالف اولدی .

« قديم زماندن برى ، ديدى ، باربارلر چينه فئالاق ايدرلر . چەئولرك وهانلرك بوندن دولاي پاي تاختلرينى باشقه يره قالدردقلرينى هيچ ايشتمدم . بويوك خانى الله ايتك وسزه منتدارلغى اثبات ايتك ايچون برقاج ييل ايسترم . »

ايمپراطور بونك اوستنه فكرندن جايدى . كى - لى ذاتاً صلح اولمشدى . اواشناده ياغان بويوك ياغمورلر اوق ويالرى قوللانماز بر حاله قويمشدى . فنا موسم كچديكى كى قطعهلرينى تكرر كيتردى .

بو آراق ايمپراطور وكلاسنى طوپلادى ، اونلردن حدودلر نه واسطه ايله محافظه سنى صوردى . وو - ووئن وليغ - وو دائرهلرينى ، توركلرك چينه كيرمه لرينه مانع اولماق ايچون صارى اوكون اوزرينه كى سواريلرى قويته دعوت ايتك ايستيوردى . مابين باش كاتى وهن - يهن - پوا ديدى : « وهى لر هيونغ - نولرى دوردورمق ايچون كنش بر آرق آچدرمشلردى ؛ او بونكونده قوللانيله بيلير . »

ايمپراطور كنش آرقه ياقين جاده يه سانغ - هيهن - هويو كوندردى ، اوده كيانغ - نان دن كيجيلرى دعوت ايتدى ، برچوق عسكر آلدى ، حرب كميلرى ياپدردى . كى - لى ايلچيلر كوندردى . شمال سدينه كلك ، چينليلرله تجارت ايتك ايستيوردى . ايمپراطور ردايدهمدى .

ايمپراطور بوتون ايمپراطورلغه صاحب اولمايه باشلادى . ملكى اداره يى عسكرى يه ترجيح ايله اون ايكي قول اوردويى ترخيص ايتدى . فقط بو آراق توركلر تخريبلرينى آرتيردقلردن اوردولرى تكرر تاسيسه استعجال ايله يايا وسچمه آتليدن تشكيل ايتدى . وو - ته دره سنك سىكزنجى ييلنده (۶۲۵) ، توركلر چينه كيرديلر ، تخريباتده بولنديلر . ژين ، چينغ - كيون قرالى وانغ - تاؤ - تسونغ ، لينغ - چەئو دائره سنده بونلره حرب آچدى وتماماً بوزدى . بونك اوستنه تو صلح ايستيدلر .

ايمپراطور قاؤ - تسونك ترجمه حالنده اوقونيور : وو - ته دوره سنك سىكزنجى ييلنك يىنجى آيشده (۶۲۵) ، تسن قرالى شامين ، پو - چەئو دائره سنده تورك تعرضنه قارشى اوردو قوردى .

سىكزنجى آيده ، ژين - شين كونسده ، پينغ - چەئو اركان حربيه ريئى چانغ - كين ، تا - قوده توركلره حرب آچدى ؛ فقط مغلوب اولدى . يون - چەئو واليسى چانغ - ته -

چينغ بومحاربده نلف اولدى . هينغ - كيون - چانغ - شى عنوانى حازاولان وهن - يهن -
پوطوتساق ايدلى .

مايم . توركلره دائر تاريخى قيدرده اوقونور : سگزنجى ييلده كى - لى خان لينغ -
چه ئو ، صو - چه ئو ك ناحيه لرينه تعرض ايتدى ، سين - چه ئوده تاي - چه ئو واليسى ،
لين - يو ايله حرب ايدوب مغلوب ايتدى . بونك اوزرينه چانغ - شين ، شى - بينغ دهولى -
قاو - تسين ، تاقوده قرارگاه قورديلر . پرنس تسين ، پو - چه ئودا ئره سنده قرارگاه قوردى .
اوكچلرى ايمپراطور توركلره قارشى دوشانلر حقنده قبول ايديلن معامله يي اجرا ايدردى .
شوو قعلر قارشيسنده قيزدى ، ديدى كه : « وقتيله ايمپراطورلغك هنوز يانديشمديغنه باقار ،
حدودده كى اها ليز نفس آلسونلر ديه باربارلره قارشى سميحانه حركت ايلردم ؛ فقط
بوكور كلوب عهدلرى يردن بره بوزييورلر ، اونلره تعرضله بتيرمك ايساتم : مرحمت
چاغى كچدى . »

يه ئوسه (حاكم) لره ، خانه يازدقلى مكتوبلرى اراده ايله تحويل ايتمه لرني امر ايلدى .
ايمپراطور قاو - تسونك ترجمه حالنده اوقونيور : وو - تهنك دوقوزنجى ييلنك اوچنجى
آينده (۶۲۶) ، توركلر يانغ - چه ئوي خراب ايتديلر . ايالك واليسى و چانغ - لو شهرى
پرنسى يه ئو - لياانغ اونلرى تماميله بوزدى .
سگزنجى آيده توركلر باريش كوريش ايتديلر .

مايم . توركلره دائر تاريخى قيدرده اوقونيور : دوقوزنجى ييلده يوئن - چه
وينغ - چه ئو دائره لرينه تعرض ايلديلر . صوكره لياانغ - چه ئو شهرنى قوشا ايتديلر ؛
وايلريله مكده دوام ايله كينغ - چه ئو و يوئن - چه ئويه تعرض ايتديلر . لى - تسينغ بونلره
لينغ - چه ئو دائره سنده حرب ايتدى . وپوسكورتدى . بورادن كيدنلر مى - هوته
ى - چه ئوي تخریب ، و وچينغ ى محاصره ايلديلر . جنرال چائى - شائو بونلرى
تسين - چه ئوده بوزدى ؛ برته - له ، اوچ جنرال و بيك توتساغك باشنى كسدى .
عموميتله توركلر موفقيته نائل اولورلرسه ، مملكتمزه كيررلر ؛ بوزولورلرسه ، هيچ
صيقيلمادن صلح ايسترلر .

اوييلك يدنجى آينده كى - لى خان يوز بيك آتلىك باشنه كچدى ، وو - قونغى
استيلا ايتدى . پاى تحت قوتلى محافظ عسكريله چورلتيلهرك تامين اولندى . خان ،

قاڭو - لينغ - تعرض ايلدى ، وهى - چى و كينغ - ته كنديسنه كينغ - يانغ ده حرب
آچديلر ؛ سه - كين عنوانلى وو - مو - چه ئوي اسير ايلديلر ، و بېك كشينك باشنى
كسديلر .

كى - لى خان ، بىزى تجسس ايچون مستشارى چى - سه - لى يى سرايه كوندردى .
مغورر برطور ايله « ايكي خان ، ديدى بر ميليون عسكره مالكدلر ؛ شمدى كلدلر . »
« بنم ايچون ، تاڭى - تسونغ ، ديدى ، ايكي خان ايله اتفـاق باغلادم وىز ، اونى
بوزديكز . كوكلى عسكرلرله بكا آرقه اولمايه باشلادقلرى صيرمه ده آتار كز واوغوللر كز
بوكا سجده قوشيورلردى . برچوق يشيم وايپك طوپلرى ويردم . ايمپراطورلق اراضيسنه
سلاحه كيرمه يه واو كونه يه جسارت ايديورسكز ؛ شمدى سىزى اولدورمه يه باشلامالىم . »
چى - سه - لى ، قورقدى ، جانى باغيشلامه سنى ايستدى . سياڭو - يو وقونغ - ته - ئى
ايمپراطورلره اخطارلرده بولنديلر ، شرفيله بونك كوندلرله سنى ايستديلر . ايمپراطور بونى
رد ايتدى ، سرايده حبس ايلدى . بونك اوزرينه شى - چونغ عنوانلى قاڭو - سه - لى
چونغ - سه - لينغ عنوانلى قانغ - يوڭ - لينغ ، جنرال چهڭ - فان وساڭره ايله ايمپراطور
يوڭ - وو - من قپوسندن معيتمده آلتى آتلى ايله چيقدى . وهى ايرماغنه ياقلاشهرق
قارشى قبيده بولنان خانه معاهده يى نقض ايتمه سندن دولايى تسليم ايتدى . ايمپراطورى
كورن بوتون تورك باشبوغلر يى قورقو آلدى ؛ يره اينديلر ، حرمتله كنديسنى سلاملاديلر .
بردن بره كونشده سلاح و سانجاقلرى پارلايان چين اوردوسى كلدى . بوتون عسكرلر
وضعيتى ساكن و سرت ايدى . توركلرى قورقو ياقلادى . ايمپراطور كى - لى خاه
دوغرى ايلريلهدى ؛ صوكره آتنك ديز كينندن طوتهرق اوردويه منجوق چكيلوب حرب
نظامنده قالمه لر يى اشارت ايتدى . ايمپراطور كى ميدان اوقومقده اولديغنى كورن سياڭو - بو
آياغنه ، قاپاندى ، معروض اولديغى تهلكه يى عرض ايتدى . ايمپراطور « ياپديغ تشبث اوزرينه
كليله دوشوندم ؛ سىز اونى آكله مازسكز . توركلر مملكه تلمزمه كيرر و اوراده تخريبات
ياپارلر ؛ چونكه آز زماندن داخلى تهلكه لرله اوغراشيورم ؛ بوندن دولايى كنديلريله
باش ايده مم صانيرلر . اكر پاى تخته قاپانير سه م ، حدودلرمى خراب ايده جكار ؛ ايسته بونك
ايچون هيچ برشيدن قورقوم اولمديغنى كوسترمك اوزره يالـكـزـجه چيقيورم . برده بنم

[۱] ده كينى ، هونلر تاريخى ، ج ۱ ، قسم ۲ ، ص ۴۲۴ . ايمپراطور بويوك خانه اسكيسى كى

نامه يازمق ايسته ميور ، كنديسنه حكمدارلرجه امر و اراده لر يى بيلدirmek ايستيوردى .

قدرتلی اوردوم ، کندیلرینه حرب ایدم بیلجکمی اونلره کوستریور . اونلر ، دوغمق اوزره اولان فسادلرینی دوردوره بیلجکمی صانمورلر ایدی . مملکتیمک ایچنه پک صوقولقلری ایچون ، کیرییه دونمکدن قورقارلر . ایشته بوندن دولایی اکر اونلره حرب آچارسیم ، غالب اوله جیم ؛ اکر صلح ایستلرسه ، بوکون آلدیم قدرینی اونلرک جاننه صاحب ایدم جکدر .

اوکونده فی الحقیقه کی - لی خان صلح ایستدی ایمپراطور راضی اولدی . ایرتهسی کون بر قیر آت قوربان ایدلکدن صوکره ، وهی ایرمانی کوپریسی اوزرنده کی - لی خان براتفاق معاهدهسی یاپدی [۱] .

نو - لی خان عسکرینی آلدی ، چکیلدی . بونک اوستنه سیائو - یو شویله دیدی : « کی - لی خان کلدی کله لی برچوق جنراللر اونکله حرب ایتمک ایستدیلر . ذات حشمتانه لری مساعدده ایتمدی . شمدی ایسه باربارلر چکیلدیلر . حشمتپناه نه یاپه جقلر ؟ »

ایمپراطور : « تورکلر چوقلقدیر ، فقط نظام و ترتیب Discipline بیلمزلر . خان وتبعهسی آنجق منفعتلرینه باقارلر . خان ایرماغک غربنده اولدینی وقت بوتون باشده کیلر و جنراللرکلدیلر ، بنی سلاملادیلر . اونلری قولایچه سرخوش ایدوب زنجیرلتمک المده ایدی . برده جانغ - سون - وو - کی - ولی - تسینغ - رجعتلرینه انتظار آیه ئو - چه ئوده پوص - ولره قطعهلر قویمالرینی امر ایتمش ایدم . اکر آرقه لرندن بر بویوک قول اردو یوروسه ، و پوصوده کی عسکرلرده اوکدن تعرضه کچسه ایدی ، هپسنی الده ایدم بیلیردم . بونکله برابر ، تخته هنوز چیقمش اولدیغمدن ، ایمپراطورلق ایدمک کندیسنه بالخاصه صلح و سکونت ایتمهسی لازمدیر . اکر برکره تورکلره حرب آچیلیرسه ، برچوق تلفات اوله جغنه شبهه یوقدر . محو ایدلمدن مغلوب اولورلرسه ، قورقوايله فضیلتکار کورنسلر بیله بندن اوج آلمق ایستلر . اووقت اونلره باش قویه بیلیرمیم ؟ اکر بوکون سلاحی براقدریور ، جبهلری باغلادیور ، اونلری هدیه لره بوغیورایسم ، اونلر بوندن دولایی کبر کتیره جکلردر : کبر اونلرک محوینه سبب اوله جقدر . ایشته بوندن دولایی : « بریسنی یاقالامق ایسترسه ک مطلقا اوکا هدیه لر ویرمیلیسن ، دیرلر . »

سیائو - یو ایمپراطوری ایکی دفعه سلاملادی و کندیسنه : « بونلر خالص کوله لرینک

[۱] بوراده بوکوپری (پیهن - کیائو) دیه آکیلیور . آدینک تمامی (پیهن - من - کیائو) در .

(پیهن - من) قابوسنک دیشاریسند یاپلش ایدی (میلاددن ۱۴۱ ییل اول) .

ادراكىڭ اوستىدە در . دىدى . ايمپراطور ، سراي مفتشى ، تەئو-لو-قوآن ايله ، جنرال
 حائو-چونك رفاقتىدە بولمەلرینی اراده ایدن كى - لى خان اوچ بيك آت واون بيك قويون
 تقدیم ايتدى : فقط ايمپراطور آلامادى . چينلى طوتساقلرك اعادەسى حقندە برارادە چيقاردى .
 تائى - تسونىغ عەھدندە چينىغ - قوآن دورينك ايلك يىلندە (۶۲۷) ، تورك ايلنە چوق
 قار ياغدى ؛ برچوق قويون وآت اولدى ، انسانلرە آجلىق مسلط اولدى .

توركلرە دائر تارىخى وثيقەلردە اوقونيور : چينىغ - قوآن دورينك ايلك يىلندە
 (۶۲۷) ، سيە - يەن - تو ، هوئەى - ھە (اونيور) و پا - يە-قو اوردولرى عصيان
 ايتدىلر ، (كى - لى خان) تآديب ايچون تو-لى يى كوندردى ، فقط باشارامادن ، سرعتلى
 بر آتلە قاجدى ، كى - لى قيزدى ، اونى حبس ايتدى . تو-لى بوندن زيادە سىلە ايچلندى .
 بويىل قار چوق ياغدى ، صوغوقدن برچوق آت وقويون قيرلدى ؛ انسانلر آج قالدیلر .
 خان ، ايمپراطور قطعەلرينك بوفلا كىتدن استفادە ايله تعرض ايتمەلرندن قورقدى . بونك
 ايچون عسكرىنى آلدى ، بر بويوك آو بهانە سىلە صو - چەئو اراضيسنە كچدى .

ايمپراطورك مشاورلرى ، معاهدە يى بوزديغىندن دولايى خانك تآديبنى ، يعنى اوزرىنە
 تعرضى رجا ايدىيورلردى . ايمپراطور : « برملت آدمى ، باخصوص بر حكمدار سوزندە
 صداقتسزلك ايتەملى در . شەمدى اونىكلە اتفاق ايتمش ايكن ، فلا كىتلرندن استفادە ايله
 كندىسنى الدە ايتك ايچون فلا كىتە سوق ايتك اولور ايشى ؛ بكا تعرض ايتەسنى بكليە جكم ؛
 ايشتە اوزمان كيدر تعرض ايدرم . » چينىغ - قوآنك اوچنچى يىلندە (۶۲۹) ، ايمپراطور
 تى - تسينىغ وسائره يە اوردو قوماندانلغى پايسىنى ويردى . توركلرە تعرضلرینی امر ايتدى .
 تانغ - لر وقايغنە سنك ، ايمپراطور قاتى - شونىغك ترجمە حالندە اوقونيور : اوچنچى
 چينىغ - قووان يىلنك سكىزنجى آيينك تينىغ - ھائى كونى ، لى - تسينىغ ، تينىغ - سيانغ
 دائرەسى قول اوردوسى قوماندانلغى تەيىن ايله توركلرە تعرضە مأمور اولدى .
 دو قوزنجى آيك تينىغ - سە كونى ھوآ - چەئو واليسى چائى - شائو ، توركلرە تعرض
 ايچون شينىغ - چەئو قول اوردوسى قوماندانلغى نصب اولندى .

اون برنجى آيك ، كنىغ - شين كونى پىنىغ - چەئو دائرەسى قوماندانى لى - شى -
 تسى ، تونىغ - مو اوردوسى قوماندانى اولدى ؛ ھوآ - چەئو واليسى چائى - شائو ،
 كىن - ھو قول اوردوسى قوماندانى ، ژين - چينىغ - كيون قرالى تائو - تسونىغ ، تا-تونىغ
 قول اوردو قوماندانى ؛ يەئو - چەئو قوماندانى وەى - ھيائو - تسى ، ھنىغ - آن قول

اوردو قوماندانی ؛ اینغ - چه ئو قوماندانی سی-وان - شو ، چانغ - وو قول اوردوسی قوماندانی نصب اولنوب تورکلره تعرضه مأمور اولدیلر . تورکلره دائر تاریخی قیدلرده اوقونیور : تو-لی بالذات ، کی - لی خان طرفندن محصور اولدیغنی ایمپراطوره عرض ایله امداد دیله دی . ایمپراطور ، شو جوابی ویردی : « کی - لی ایله براتفاق معاهده سی عقد ایتدم ، و دیگر جهتندن ده تو - لی ایله ده بر قرداش کی باغلی یم ؛ اوکا یاردیم ایده مملک ایده یم ؛ نصل ایتلی ؟ » حرییه نظارتی رئیس تو - ژو - هوئی دیدی که : « باربارلر اعتماد لایق دکلدرلر . بز نه قدر معاهده لر اویارسه ق ، اونلرده اونلری بوزمق عادتدر . شمدی حاضر قارغشه لق ایچندملر ایکن اونلره تعرض ایدک ؛ اونلری محو ایچون اک امین واسطه بودر . »

ایمپراطور جنرال چه ئو - فان ه تائی - یوئن شهری اطرافنه سور چکمه یه ومدافعه یه دقت ایتیه مأمور ایتدی . دیگر طرفدن کی - لی ، زورلو بر معیت ایله حدودلری ترصده چیقدی .

وقتیله یاپیلان ، سد کیرک تعمیری ، حدود عسکر کوندرلمه سی ایمپراطوردن رجا ایدلایکندن شویله دیدی : « یازک اک زورلو وقتنده تورکلرده بش کون دوک اولدی ، اوچ آی بر آراده دوغدی ، صحرالینی قیزیل دومان قاپلادی . کی - لی خان بوفلاکتلری ، فضیلت اجرا ایتهدن کوریور ، بونکله نانکریدن هیچ قورقمادیغنی کوستیریور . دائمارینی دکیشدیریور ؛ اهلی حیوانلری چوق کبریور ؛ آرتق مملکتنده اسکی توره سنی توتمیور . وقتیله اولولری یاقق عادت ایدی ، شمدی کومولیور ، تره لر بنا ایدیور . خان ، بویله جه آتالرینک امرینه تجاوز ایدیور . پری و جنلره حقارت ایلور . تو - لی ایله اویوش-میور ، کیزلیجه اوکا تعرض ایدیور ، ینه پود آرایور : بو عائله سیله جدالده بولتمقدیر . بو دورت شی کندیسینک خراب اوله جغه علامتدر . دولتلور ، اونی یاقه لامکز لازمدر . حدودلری تقویه لزوم وار ؛ وقتیله تورکلر ساده طبیعتلی ، معتدل سحیه لی ایدیلر . کی-لی برچینلی ادیبک اوکوتلرینی دیکله دی ، اونی برهنر صاحبی صاندی ، کندیسنه قادی ، بوتون مملکتک اداره سنی اوکا براقدی . ایش بو قدرله ده قالمادی : اداری مأموریتلری یابانجیلره ویریور ، عائله سی ارکانی اوزاقلاشدیریور ، اونلری مأموریتسز براقیور . سوریلری قالدیریور ، هر ییل حدودلرمنی ضبط ایلور . تبعه سنی چکلمز یورغونلقلرله حالدن دوشوریور . کورجه سنه بر جرأتکار ، تک دورماز ، اعتقادسزدر . »

متماديا امرلرني ، قرارلرني دكشديرر . اوسته لك بر بويوك قيتلق ده كلديكندن ، ايكي قات
ويركي آلمايه باشلادی ، بوتون اوردولر چوق چوق كنديسندن اوزاقلاشيورلر .
ايرته سي ييل كنديسنه تابع اولان سي - يهن - تولر رئيسي كنديلكندن خان عنواني
آلدي و ايلچيلر كوندردی . ايمپراطور بر اراده ايله ، حربه نظارتی رئيسی لی - تسينغه ،
توركلرك ضبط ايلدكلى سامه ئى شهرينه تعرض ايتمه سنى امر ايلدی . كي - لی قاجديغندن ،
دوقوز سه - كين يعنى اوردو باشبوغى ، بوتون تبعه ليله كلوب اطاعت ايتديلر . پا - يه -
قولر ، بو - قولر ، تونغ - مولر ، سىلر ، هيلر و كيو - چانغ لر هپ كلوب حرمت عرض
ايلديلر . بونك اوزرينه ، ايمپراطور چيقاردیغى بر اراده ايله پينغ - چه ئو قوماندانى لی -
شى - تسى يه قونغ - مو دائره سندن ؛ لی - تسينغه - تينغ - سيانغ دائره سندن ، جنرال
چائى - شائو ؛ كين - هو دائره سندن ؛ لينغ - چه ئو باش قوماندانى و ژين - چينغ قرالى
تائو - تسونغ ه تا - تونغ دائره سندن ؛ يه و - چه ئو قوماندانى وهى - هيا ئو - تسى
يه هنج - آن دائره سندن ؛ اينغ - چه ئو قوماندانى سي - وان - شو يه چانغ - وو
دائره سندن چيقمه لرني امر ايتدی . معيتلرنده بوز بيك عسكركر بولنان بو آلتى جنرال
لی - تسينغه توركلره حدينى بيلديرمك ايچون باش قوماندانلغى ويرمشلردی . تائو - تسونغ
اونلره لينغ - چه ئو دائره سنده حرب آچدی ، مقدارى اون بيكه قدر چيقان انسان
و حيوانلرى آلدی . تو - لی ، و ته - له عنوانلى يه ئو - شه - شه ايله به نال [۱] بوتون
اوردولر يله كلديلر ، ايمپراطور اطاعت ايلديلر . ايمپراطور كيجه كوندوز جنراللرينك ظفر
خبرلرني آلدیغندن ضابطلرينه شويله دیدی : « او كجه لرى ، ايمپراطورلق تأسسه باشلادیغى
چاغده ، ايمپراطور ، ملتلك منفعتى ايچون ، توركلرك وفاسز طلبلرينه مماشات ايله اونلرى
تابع بر امارت شكندده قبول ايتدی . بوندن دولايى دريندن متأثرم ، و بو حقارتى بوتون
ايمپراطورلغك كوزتدن سيلمه يى دوشونيورم . شمدى تانكرى جنراللرمه قلاغوز اولدی ،
اونلره هر یرده ظفر قازاندق ؛ بوتون موفقیتلرى تانكرى يه بورجلويم . »

هائيه ، چانغ - سون - وو - كي نك ترجمه حالنده اوقونيور : وو - كي ، شانغ
شو [۲] و صاغ جهت ناظرى رتبه لرينه چيقارلدىغى زمان كي - لی خان چينليلرله اتفاق ايتمش
بولنيورلردی . خانك اداره سى قارمه قاريشيق ایدی ، جنراللر همان كيدوب تربيه سنى ويرمك

[۱] اينال اولمالى . مترجم

[۲] آلتى نظارتدن بريسك رئيسى ديمك .

ایستدیلر . فقط ایمپراطور باغلادیغی اتقاقی ملاحظه یه آلدی ، کندی کندیسنه دیدی که ، « اکر اونی ضبط ایتمزسه م فرصتی قاجیره جغم ، اکر کندیسنی اسیر ایدرسه م ، عقیده مه اهانته ایده جکم » . نه یاپه جغنی سیله میهرک ، باش وکیلنه صورتی ، اوده کی - لی خانک ضعف و کورلکندن استفاده ایله همان تعرضه کچمه سنی توصیه ایتدی .

چینگ - قووان ک دوردنچی ییلنک ایکنجی آینده (۶۳۰) ، لی - تسینگ ، این - شان داغی یاقینده تورکلره حرب آچدی ، تمامیه بوزدی . اوچنجی آیده لی - تسینگ کی - لی جانی طوقساق ایتدی ، کتیردی ایمپراطوره تقدیم ایلدی .

هائیه . تورکلره دائر نارنجی وثیقه لرده اوقونیور : دوردنچی ییلک ایلک آینده جنرال لی - تسینگ وو - یانغ ، داغی اوستنده قرارگاه قوردی ، کیجه لین کی - لی خانی باصدی . اوده قورقدی ، جادزینی چولک مدخلنه قدر کیری چکدی . زورلو باشبوغلردن بریسی اولان قانغ - سو - می ایله دیگر جنراللر ، صوئی خاندانندن سابق ایمپراطور یچه و اوغلی یانغ - چینگ - تائو کلدیله ، اطاعت ایلدیله . بریسی ، چین اهاالیسندن بریسنک بو ایمپراطور یچه ایله کهرلی مناسبتده بولندیغنی سو - ویلدی . مابین باش کابی یانغ - دهن - قوون ، بونلری جزالندیرمق ایچون علملرینه بر راپوز یازمق ایچون مساعده ایستدی .

ایمپراطور دیدی که : « ایمپراطورلق هنوز بر کل حالنده اولمادیغندن بونلرک صوئی لری دوشونمه لری طبعیدر . بو کون اختلاجیلر ساکن بولنیورلر ، بونلری نه دن جزالندیرمالی ؟ اونلری بر یانه براقیکز ، اونلرک علیهنه راپور یاپمایکز . »

صوک درجه یه کان کی - لی خان قاجدی ، تی - شان داتنک تپه سنده یرلشدی . عسکرلری ده ابر قاج تومنه [۱] وارییوردی . چی - شی - سه - لی آدی بر بویروغه ایمپراطوک حضورینه وارمه سنی علنی اوله رق آجی آجی شکایت ایتمه سنی ، جنایتلرینی اعتراف اطاعت ایتمه سنی امر ایتدی . ایمپراطور ، تشریفات ناظری تانغ - کیهن ، و آن - سیه ئو - زین و سائر هیه بر ایمپراطور نامه سنی حاوی اولدقلری حالده کیدوب کی - لی خانی تسلیه ایتمه لری اراده ایتدی . تانغ - کیهن ک تورکلرک یاننده بولندیغنی ییلن لی - تسینگ اونلری راحت دوره جقلر صادی . بونک اوزرینه آنسزین اونلری آصدی ، هپسنی اسیر ایتدی . کی - لی بر کونده بیک لی (۴۰۰ کیلو مترو ric بویله در) یول آلان آتلردن

ريسنى الله ايتدى ، يالكىز باشنه شا - پو - لونك ياننه قاچدى . اوردونك ايكنىچى قوماندانى چانغ - پائو - سيانغ كىندىسىن طوتدى . شه - سو - نى - شى ديه آ كيلا ن شا - و - لو بوتون تبعه سيله كلدى ، اطاعت ايتدى . حكومتى ردىن بره محو اولدى . ايمپراطور ، تينغ - سيانغ و هنك - آن دائرملرى تكرر الله ايتدى ، مملكتك حدودى بويوك چوله قدر اوزاتدى .

پاى تخته كلن كى - لى آنالر معبدنده كىندىسىن قول اعلان ايتدى . ايمپراطور ، ركابنده بوتون محافظلى بولندينى حالده شون - تيهن - له و قصرينه كلدى . اديبلر و ملت آدملىرىك اوكنده برحاكم ، خانى طوتوب ايمپراطورك اوكنه كتىردى و اوكا ديدى : « بش جنائتكىز وار . حكومتك محو اولدىنى زمان صوئىلر سايه سنده يكيدين تشكىل ايتدى ، بويله اولمقله برابر اولرله هيچ بريارديمىز دو قونمادى . او حالده كه اولر نه آتالره ، نه ده يرپرلىرىنه قربان تقديم ايده مز برحاله دوشدىلر . ايشتنه بو برنجى جنائتكىز .

« قومشومز ايكن سوز كزده دورمادىكىز ، حدودلر مز خراب ايتدىكىز ، ايكنىچى جنائت . « سلا حرك كزك سطوتنه كوكنه رك ، اوردولر كزك شدتى اصلا دور دورمادىكىز ، وتبعه كزك عداوتى جلب ايتدىكىز : اوچنجى جنائت .

« ملتمى خراب ايتدىكىز ، محصوللرىنى محو ايلدىكىز ؛ دردنجى جنائت .

« بكا شهرىتلر وعد ايتدىكىز ، صوكره باشدن صاودىكىز ؛ بشنجى جنائت

« اكر سزى اعدام ايدرسىم ، بو مشروع برسىبىسز دكلدر ؛ فقط وهى ايرماغى كنارنده عقد ايلدىكىمز اتفاقه حرمت وار ؛ اونى هيچ اونو تادم . ايشتنه بوندىن دولايى اك بويوك جزا ايله جزالندىر ميه جىم . «

ايمپراطور كىندىسینه عائله سنى و بوتون او خلقنى اعاده ايلدى ؛ تائى - پونك قوناغنده اوطورتدى و بوتون ارزاقنى تدارك ايتدى .

سه - كىن عنوانلى سه - كى قرق تبعه سيله كلدى ، اطاعت ايلدى . خانك كوچك قرداشى چا - قو - شه ، قاتو - چانغ ايلنه قاچدى و صوكره كلدى ، اطاعت ايتدى . وقتيله توركلرك اطاعتنده بولنان ئى - غو (هامى) شهرى دزدارى يدى شهرك اطاعتنى عرضه كلدى . شو - ورتله ، بواولكه سى - ئى - چه ئو (غربى هامى دائره سى) آدينى آلدى . توركلرك اوراده برلشمه سى اچون براراده چيقدى ، فقط هپسى ده يومور جاق (وبا) دن محو اولدى .

سدکيرك جنوبنده ، تپه لر کي کيک ييغينلري کوريلير ايدى . حا کمر باصديرمه
وشراب تقدمه سنى اجرادن صوکره کيکلري کومدرديلر .

ايمپراطور براراده چيقاردى . تورکلرک برچوق چينليلى اسير ايتدکلريني ملاحظه
ايدهرک ، آلتون وايپک قوماشلرله ارککللى ديشيلي سـکسان بيک کيشى ، کوندرديکي
ايلچيلرله آلدوروب ، حضور ايچنده ياشايان خلق ايچنه کتيرتدى . ثابت برسکنايه آليشيق
اولميان کيلى ، چادريني دائما سرايک اورته سنه قورار ايدى ؛ کنديسنى درين برکدره
ويرمش ، طالعک حکمنه تحمل ايدهميوردى . معيتى خلقى آراسنده آجيقلى تورکيلر سويلر
واونلرله آغلاردى . يوزى کدردن ضعيفله شدى . ايمپراطور بونى کوردى ، آجيدى .
قو-چه تونک قو-شان داغنده کيک بول وبونلر کنديسنه برأوا کنجه سى اوله بيله جکندن
کنديسنه بوداثره نک واليکي عنوانى ويردى ؛ فقط کيلى رد ايتدى ، واصل کيتمک
ايسته مدى . ايمپراطور همان (ايمپراطور محافظه باش قوماندانلى (يه تـو-وهى-تا-تسيانغ-
کيون) عنوانيله اعلا اراضى وم-کن ويردى . ايمپراطور ديدى که : « وقتيله کي-مين
حکومتى غايب ايتديکي وقت ، صوئى خاندانندن ايمپراطووه-تى کمال سماحتندن اوکا پرنج
وايپک قوماشلر ويردى ، برچوق عمله طوپلادى ، کنديسنه بربالق (شهر) ياپديردي
وکنديسنى هما ايتدى ايدى [۱] . شى-پى خان براز قوت قازانديگي کي ، برعسکرى قطعه
ايله ايمپراطورى ين-من ده محاصره ايتدى . اکر شيمدى تپه طاقلاق اولديسه ، بوشبه سز
فضيلى براقه سندن وعدالتى اوبوتمه سندنر . »

کيلى نک تى-لو-چى آدلى براوغلى وار ايدى ، اک کوزل اوصافى حائز ايدى . خان
پاي تخته کلنجه ، قادينلري ياشامق ايچون کنديلرينه لازم اولان شيلر الده ايتديلر ؛ تى-لو-چى يه
بوندن پاي دوشدى . آناسى ديکدرلرندن صوکره کلديکندن اولشدن محروم قالدى ، فقط
تى-لو-چى هيچ برتورلوات طاقمه يه جسارت ايدهمدى . ايمپراطور ايچنى چکهرک ديدى که :
« تا کرى انسانلره انسانيت واوغلاق شفقتى الهام ايتديکي زمان چينليلى باربارلردن آيبرد
ايتدى . » تى-لو-چى يه بول هديه ويردى واناسنه هرتورلو ات ويرديردي .

سکزنچى ييلده اولدى ، ايمپراطور کنديسنه قوئى-ئى-وانغ (عدالت اساسلرينه

[۱] جنرال چانغ - سون - چينغ کنديسنى تا - تونغ - فو جوارنده تالى-لى شهرينه يرلشديرمشدى .
و-وو-يوکنه يرلشديرلديکي زمان تو-لى خانک عسکرينه قارشى مدافعه سى ايچون يکرى بيک کيشى کوندرلشدى .

عودت ایدن قرال ، عنوانی ، وأولد کدن صوکرده هو آنغ [۱] آدینی ویردی . چیقاردینی . براراده تبعه سینه جنازه آلای یاپمه لرینی ، بونده مملکتک مراسمه رعایت ایتیهی ، جسدینی یاقه پی ویا ایرماغنک شرفنده برتر به یاپمه پی اراده ایلدی . تبعه سندن أولو - لو - تا - قووان عنوانی تو - قو - هوئن - یه کی - لی نک آنه سی پو - شی نک خدمتکاری ایدی . کی - لی دیایه کلدیکی زمان بوکا امانت ایدلمشدی . اولدیکنی خبر آنجه پک کدرلندی ، اتخارایتدی . ایمپراطور بونک حرکتنه دوکه قالدی . [۲] کندیسینه بعدالوفات چونغ - لانغ - متیانغ - (مفرزه قوماندانی) پایه سینی توجیه ایتدی ، وکی - لی نک یانه کومولمه سینی امر ایلدی . چیقاردینی دیگر بر اراده ایله چونغ - شو - شی - لانغ [۳] عنوانی تسین - وهن - پهنی بووقعه پی کی - لی وهون - یه نک تربلری اوکنه دیکیله جک طاش ستونلر اوزرینه قازدیرمایه مأمور ایلدی . بونلرله برلکده بولنق ایچون صو - نی - شی ده بردن بره اتخارایتدی . صو - نی - شی کی - مین خانک کوچک قرداشی ایدی . شی - پی خان بوکا شا - پو - لو خا - چانغی آدینی ویرمش ایدی ؛ اوردوسی اللی بیک ایدی . چادرینی لینغ - چهنک شمال غریب سینه قورمشدی . کوزل ، جسور ، زورلی ایدی . کندیسندن آشاغیلره انسانیت ولطف ایدردی ؛ بوندن دولای برچوق کیمسه لر کلوب کندیسینه اطاعت ایتشلردی . کی - لی نک حکومتی مختل اولنجه یالکیز اوردوسنک قاقاق بولنیان صو - نی - شی ایدی . تو - لی ، کی - لی خانه اطاعت ایتدکدن صوکره سیائو خان (کوچک خان) عنوانی آلدی . فقط کی - لی نک تمامیه مغلوب اولدیغنی کورورونجه ، عسکرینک باشنه کچدی بویوک چولک جنوبنه کوچدی . بومملکت آنسرین ترک اولوندیغندن کندیسینه شمال قسمی ویرلدی . صاغ طرف محافظ ایمپراطوری باش قوماندانی اولوب کندیسینه هو آئی - ته - وانغ (فضیلت سو من قرال) توجیه اولونان جنرال نینگ - چه ئوایمراره شویله دیدی : « شمدی کی - لی اولدی . تبعه سندن بر قسمی سی - یه - ن - تولره ، دیکرلری سی - یو (غرب اولکلاری) یه قاجدیله ؛ ذات حشمتانه لرینه انقیاد ایچون کلنر حالا یوزبیکدن فضلده در . نه یاپیلمق لازمکله چکی دوشونلک ایچون لطف اراده بیوریکیز . » بوتون مشاورلر شونی دیدیلر : « تورکلر اوزون زمان چین ایمپراطورلغنی خراب ایتدیله . تا کری اونلری یوق ایتدی ؛

[۱] داخلا وخارجاً انتظامسز یاشایان خراباتیلره بویله دنی .

[۲] استانبولده کی (طوکه قالمق) تعبیری دوغری دکدر . (تا که قالمق) تانک یرینه یاقوب (مسحور

اولق) دیمکدر . (تانکسوق) بوندن کورولمه مش ، نادر ، تحفه وه - یه دیمکدر .

[۳] Si|shang-hi chan-yu یده کبی قان ژو دیر ، هیونغ - نولرک رئیس ایدی .

بونلر عدالت محبته کلوب اطاعت ایتدیلر . اطاعت ایدن ویا طوتساق اولان تورکلری یاقلا یه رق یه ن - چه ئو ویو - چه ئو دائرهلرینک غیر مسکون ایللرینه صوقیکز ؛ شویله پاپیکز که بونلر اینجکه وقوماش دوقویو جیلغه قالقوشسونلر . بو صورتله بر ملیون باربارک حالی دیکشیر ، آسوده حال اولورلر . چین حکومتی نفوسنک آرتدیغنی وبویوک چولک شمالی ده هان بوشالیدیغنی کوره جکدر . »

(داخلیه کاتب و مدیری) عنوانلی وه ن - یه ن - پو ایمپراطوردن هان له سلاله سندن قووانغ وو - تی کی حرکت ایتمسی رجا ایلدی . او هیونغ - نولری وو - یوکئن حدودلرینه یرلشدیرمش وبر سد تشکیل ایتک اوزره بوتون اوردولرینی محافظه ایتمشدی ، او اصلا تورهلرینی دیکشیرمدی واونلره اییلکه معامله ایلدی ایدی . اونلر غیرمسکون بر مملکتی اسکان ایتدی و صداقتلرندن شبهه ایتدیکنی کوستردی . « اگر ، دیدی ، اونلری یه ن - چه ئو ویو - چه ئو دائرهلرینه صوقارسه کز طبیعتلرینه قارشى کیتمش اولورسکز ؛ اجنبی ملتله مرحمت وسماحت بویله کوسترلمز . »

ملی خزینه اوراق محافظی عنوانلی وهی - چینغ شویولده بیان حال ایلدی : « هرزمان تورکلر اورتیه حکومتک (چینک) دوشمانی کسيلمشلردی . حاضر اطاعته کلشیرکن هان ایشلرینی بتیرمزسکز ، اونلری صارى اوکوزک شمالنه کوندرملی ؛ بونلرک طبیعتلری قوشلر دورت آياقلیلر کی وحشی در ؛ اصلا بزم نوعمزدن دکدرلر . ضعیف دوشدکلری کی باش اکرلر ؛ کندیلرنده قوت کوردکلری کی باش قالدیریرلر . تا کریدن آلدقلری سجیه بودر . تسین لروهانلر بونلره جسور عسکرلر وجرار قوماندانلرله تعرض ایتدیلر و صارى اوکوزک جنوبنده کی یرلری آلدیلرسه ، بو آنجق چینه قومشو اولملرینی منع ایچون ایدی . ذات حشمتانه لرینک بونلری صارى اوکوز جنوبنه یرلشدیرمه سی ناصل اولور بو اطاعت ایدن تورکلر بوز بیکدر . اکر اونلری برقاق ییل دورمه دن براقیرسکز ، نفوسی هان ایکی مثلی بولور ، وایمپراطور اوراق طوپراغنه قومشو اولدقلرندن ، بونلر ایمپراطورلغک یوره ک وقارنه یرلشمش برمرص حانی آله جقدر . »

وبن هیسچده بورأیده دکلم ، دیدی ، یه ن - پو - تو - لو باربار ملتله قارشى ایمپراطور کوك ايله یر کی درکه بونلر بوتون هرکسی بسیلر ، اونلری اورتر ، یوکلنه یر و اونلره تام امنیت تأمین ایلر . شمدی مادام که تورکلر مغلوب اولوب ازیلنلر و قالانلر حکمکزه اطاعت ایتشلردر . اکر اونلره آجیازده اوزاغه آتارسه کز هرکسی حمایه ایدن یر وکوک امتثال

ایتمش وبار بار ملتلك كیننه برمانع قویمش اولماز سکز . دوشونیورم که اکر اونلری صاری اوکوزك جنوبنه قوندورور سه کز اونلری احیا و محوه محکوم خلاص ایتمش اولور سه کز . تورکر صوکنه قدر بونعمتی اونو تمایا جقلر ؛ نه دن عصیان ایدم جکلردر .

وهی لر سلاله سندن بری ، دیدی وهی - چینغ ، شهرلر یاقیننده کی مختلف یرلره یرلشدیرلمش باربار اوردولری واردی . تسین لر « او » اولکاسنی تسکین ایتدکری وقت قوئو - کین ایله کیانغ - تونغ ایمپراطور وو - تی یی تورکری قوغمه یه و مملکتستدن چیقارمه یه اجبار ایتدیلر ؛ فقط بونصیحت طوتومادی . لیه ئو - شی طرفندن کوروکله نن اغتشاش زماننده همان چینی آلت اوست ایتدیلر . اکر حشمتلو مطلقاً تورکری کتیروب صاری اوکوزك جنوبنه یرلشدیرمک ایستیور سه بو « قاپلانی بسیله مک وکندی کندینه فلاکت چیقارمق » دیمک اولور .

« ذات قدسی نک (ایمپراطورک) طوته جنی عمده لر، دیدی، یه ن-پو، هرکسک فکرینی آلمقدر . ایشته بوندن دولایی ، حتی بزم جنسمزده اولمایانلری بیله تربیه ایدر دیرلر ، بو تورکر کندی ملتريتک انقاضی درلر . صوک کرته یه کلدکلرینی کوردیلر وکلدیلر بزه اطاعت ایلدیلر . اکر بز اونلره یارديم ایدر وحمایه ایلر سه ک ، چینک ایچنه یرلشدیرر ايسه ک اونلره آیین وقانون اوکرتمش و طوپراغی اکمه مجبور ایلش اولورز . برده ایچلرندن اک ممتاز باشبوغلری سچر ، ایمپراطور محافظه سینه سوقارز . اونلره سماحت کوسترمه ده نه فنالق وار ؟ ایمدی ، ایمپراطور قووانغ - وو - تی ، جنوب هیونغ - نولردن شن - یوا آیی (وو - یوئن) یرلشدیردیکی زمان نه عصیان ، نه ده فرار اولمادی »

بونک اوزرینه چانغ - شو - نی - لانغ عنوانلی مون - سه - قو ، شی - سه چونغ لی - په - لو ، الخ دیدیلر که اک مناسبی تورکری صاری اوکوزك شمالنه یرلشدیرمک ، اوردولرک قومانداسنه مأمور باشبوغلر دیکمک ، صاییلرینه کوره طوپراق ویرمکدر . « شویله یایکسز که » دیدیلر ، تورکر وطنداشلرینی اطاعت ایتدیر سینلر . حکومتلری کوچک و قدرتلری داغنیق اولدجه چینه قارشى قالمازلر ، ایشته اتلردیز کینله قوللانلیدی صره ده اوزاقدن بویله اداره ایدیلر .

ایمپراطور یه ن - پونک رأینی بکندی و شمال اولکهلرینی دولاشدی . لینغ - چه ئویه تابع یه ئو - چه ئودن اعتباراً اعتباراً شو دورت دائره یی احداث ایتدی ؛ شوق - چه ئو ، یه ئو - چه ئو ، هوا - چه ئو ، چانغ - چه ئو و بونلردن برتو - تو (باشبوغلق) دائره

ياپدى . كى - لى نك اسكى ايلنى تقسيم ايتدى ؛ صوله برتينغ - سيانغ و صاغه يونغ - جونغ واليسى ديكدى . تو - لى خان خى - تان لرك باشنه كچىلدى . يه ئو - چە ئو دائره سنده چادر قوران سو - قانك اوردولرى ، شرق مملكتلرينك بوتون خلقى اونلره اطاعت ايلدى . تو - لى حقسز و آغير وىركى باغلادىغىدن كىندىسنه اويە مادىلر . ايشته بوندن دولايى سى - ين - تولر ، هىلر ، سىلر ، الح چينه تابع اولدىلر . كى - لى اونلره تعرض ايچون قطعهلر كوندردى ، فقط تماميله بوزولدىلر . بونك ايچون تبعه سى كىندىسنى براققده كچ قالمادىلر . كى - لى ، تو - لى نى حبس ايله قىر باجلاتدى ؛ فقط چوق زمان صوكرە كىندىسنى عفو ايتدى . تو - لى وقتيله ايمپراطور تائى - تسونغ ايله معاھدە ياپمىش ايدى . كى - لى كىندىسنى بيتىمك اوزره كوردىكى زمان همان تو - لى دن قطعهلر ايتدى ؛ فقط بىركى اونى ديكلمدى . بونك ايچون كى - لى عسكر توپلادى واوكا هجوم ايتدى . تو - لى سرايه قبولنى ايتتى ؛ ايمپراطور ضابطلرينه ديدى كه : « شىمدى توركلر صوك درجه يە كلدىلر ، چونكه خانلرى اونلرى اداره ايدەمدى . هر نه قدر تو - لى نك بزملة صميمى برعهدى وار ايسەدە ، كىندىنى مدافعه ايدەمدىكى ايچون كلىور . باربارلر ضعيف اولدقلرى وقت حدودلر مزده آسايىش واردر . فقط حكومتلرينك يىقلدىغى كورىيورم دە بوندن چيغه جق فلاكتلرى اوزاقلاشدیره ميه جغمدن قورقيورم . »

تو - لى كلدىكى زمان ايمپراطور صوك درجه حرمتله قبول ايتدى و سفرەنك يىككندن كىندىسنه تقديم ايلدى . كىندىسنى صاغ طرف محافظه باش قوماندانلغنه نصب و يدى يوز عائلە يى حاوى بولنان پە - پىنغ شەرى پرنسلىكنى توجيه ايتدى . بو عائلەلر كى وىركىسى پرنسە عائدايدى . باشقه جه ايمپراطور كىندىسنه طو - تو عنوانى وىردى . صوكرە شواراده يى اصدار ايتدى : « اتا كىز - كى - مین دوشدىكى زمان صوئىلر كىندىسنى تكرار نخته چيقاردىلر ؛ فقط فضيلتى براقدى ، اونلره هىچە تشكر كورنمىدى . بابا كىز شى - پى خان عصيان ايتدى ، صوئىلره دوشمان اولدى . شمدى سىز ايسە خراب اولمشىسكىز ، اطاعته كلدىكىز . نيچون سىزى خانلغه چيقارمىيورم ؛ كوزلر مەك او كىندە اسكى مغلوبىتلكىز وار . چىنك راحت اولماسنى ايتىيورم . عائله كىز سونمە دىككندن سىزە طو - تو وباش قوماندان عنوانى وىردم ؛ بىر يىكزە اصلا تعرض ايتىمك وبكا شمالده سد اولكىز . »

تو - لى يره اكيلىدى ، ايمپراطورك امرلر نى حرمتله آلدى . ايرتە سى كون سرايه قبول اولندى ؛ فقط پىنغ - چە ئويە كىدركن يولده اولدى . يكرمى دوقوز ياشنده ايدى .

ایمپراطور چوق آجیدی ، وهن - یهنه . نو وقعه یی مزارینه حک ایتیهی امر ایتدی . کی - لی یه اوغلی صو - لو - قو خلف اولدی . ایمپراطور چهئو - چینگ - قونغ سراینه یرلشمه یه کیتدی ، کی - لی نک کوچک قرداشی اولوب محافظه عسکرند یوزباشی اولان کی - شه - صو ، کندی ملتندن آداملرله کیزلیجه سوزبرلکی ایدهرک، عصیانی قورمشدی . زورله هو - لو - قویی قالدیرمق شماله دونمک ایستوردی . طرفدارلرینه شویله دیمش ایدی : « ایشیتدم که بوپرنس [۱] معیتسز اوله رق کیجه لری چیقماق عادتند ایش . فرصتدن استفاده ایله آنسزین ایمپراطورک اقامتگاهنه کیره حکم . » فقط اوکیجه بویوک بریل اسدی ، اورتالنی درین برقرارانلق قاپلادی . پرنسک چیقمه سنه مانع اولدی . کی - شه - صو خیانتنک اورتیه چیقمه سندن قورقدی ، اوردولق ایچنده اوقلر آتدی ، برچوق آداملری اولدوردی . محافظه عسکرلری اوکا هجوم ایچون چیقديلر . کندیسى قاچدی ، ایمپراطورک سایشلرینی اولدوردی و آتلینی چالدى ، فقط وهن ایرماغنی کچه جککن کياؤ - لو کندیسنى یاقلادی ، باشنی کسدى . ایمپراطور داعلر آرقه سنه صیغنان هو - لو قویی [۲] عفو ایتدی . شووقه اوزرینه تاطولر صیره سیله تورکلری چینده یرلشديرمک عفو ایشی اولمديغنی سويلديلر ، حتی ایمپراطورده بوکا برفلاکت کوزيله باقیوردی . بونک ایچون آ - سه - نا - سه - موبه ئی - می - نی - شو - سه - لی - پی خان عنوانی ویردی . عائله آدی اوله رق (قانغ لرك طاش-یدقلى) « ئی » یی ویردی ، کندیسنه صاری اوکوزک شمانده چادرینی قورمه سنى امر ایتدی ؛ بوتون تورکلری ده اسکی یوردلرینه کوندردی . آ - سه - نا - موکی - لی خاندانندن ایدی ؛ باباسنک آدی تو - لو - شه ایدی . اوکجه لری ، کی - مین - صوئی دورنده بویوک چوله قاچدیغنی زمان بوتون اوردولر سه - مویه نابع اولدیلر ، کندینی خان اعلان ایلدیلر . کی - مین ، حکومته تکرار کلدیکی وقت خانلق عنوانی چیقارتدیردی . دفته شایان رذکاسی وارایدی ، بوتون مسئله لره نادر برقولایقله جواب ویرر ایدی . شی - پی خان و چو - لو خان کندیسنى دوست ایدینمشلردی . فقط چهره سی باربار اولدیغندن آد - رنا صویندن اولدیغنه شبهه ایدرلردی . ایشته بونک ایچون کی - پی ته - له عنوانی آلدی شه [۳] اوله مادی .

[۱] چینجه ده چین قرالی پینگ وار . بوشبه سز ایمپراطورک هو - لو - قویه ویردیکی برعنواندر .

[۲] ده کینیی به کوره هو - لو - قو عفو ایتمش ، جنوبی ایالتلره نفی ایله اکتفا ایلشدر .

[۳] شا یعنی صاع طرف خدیوی مترجم

وو - ته دورە سنک باشلانغچندە (۶۱۸) ، چوق کرە ایلچیلر کوندردی . ایمپراطور مخالفی تبریک و هو - شون پرنسی عنوانی توجیه ایتدی .

تانغلر خاندانی

بوتون اوردولر اطاعت آلتنه کیردکن صوکره ، یالکز قالان سه - مو - کی - لی ايله طوتساق ایلدی . بوکا دوغرو و مخلص کوزیله باقان ایمپراطور تائی - تسونغ ، کندیسنی یه - ئو - وو - هوئو عنوانی ايله باش جنرال و هوآ - چهئو قوماندانی نصب ایلدی . کندی اداره سی آلتنه کی - لی اسکی اوردولرینی آلمسنی و کیدوب صاری اوکوزک جنوبنده یرلشمه سنی امر ایلدی . ایچری یه کوچک اوزره ایکن ، سی - یه - تولردن اورکدی . وحدودلردن حقیقه یه اصلا جسارت ایدمدی . بونک اوزرینه ، براراده ايله ایمپراطور ، زراعت قلمی رئیس عنوانی حائز قومو - سه - یه - رسمی بر وکالتله سی - یه - تولر رئیسک یاننه کیتمه سنی و کندیسنه شومکتوبی تسلیم ایتمه سنی بیلدیردی : « اورته ایمپراطورلق (چین) مذهبلره وعدالته رعایت ایلر . هنوز قرالقلری تخریبه باشلامادی . کی - لی شدتلی و ظالم اولدیغندن اوکا هجوم ايله کندیسنی الده ایتدی ؛ بو طوپراغنه و تبعه سنه کوز دیکمه دن دکلدی . ایشته بونک ایچون اوردولری صو و اوتلاغی بول اولان صاری اوکوزک جنوبنه یرلشدیردی . بونلرک اوراده اوتلاقلی بر چوق اهلی حیوانلر کوندن کونه آرتقمده درلر . شمدی سه - موبه یکیدن خان عنوانی ویریور ، اسکی اینه کوندیریورم . سی - یه - تولر و قتیله امرمی المدیلر . اونلر تورکلردن اوستوندیر . سی - یه - تولر یویوک چولک شمالینه حاکم اوله جقلردر ؛ تورکلر جنوب طرفی اشغال ایلیه جکلردر . هرکس حدودکزی محافظه ایدیکز ؛ دیکرلرینه تعرض و ضبط ایتیکز . اکر بری بوکا مخالفت ایدرسه ، جزاسنی ویرمک ایچون بالذات قطعه لرمک باشنده بن کیده جکم . »

بونک اوستنه سه - مو کیتمه یه حاضرلاندی . ایمپراطور شراب کتیرتدی ، سه - موبی قارشیسنه چاغیردی ، شویله دیدی : « برفدان دیکلدیکی وقت ، اونک بویویوب کاله کلمسندن حظ دویولور . سزک ایچون چوقشی یاپدم . اوردوکزی بسیلدم ؛ تبعه کز راحت طاتدی ؛ آتارکز و قویونلرکز قیرلادی . و قتیله آتارکزک و آننه لرکزک مزارلری صاری اوکوزک شمانده ایدی . شمدی سزه اسکی یوردکزی ویریورم . سیاحت یورغونلغکزی تسلیه ایچون سزه برضیافت چکیورم . »

سه - مو كوز ياشلرى دوكدى. بربارداق شراب ايجدى، ايمپراطورك اون بيك سنه عمر سورمه سنى ديله دى. آريجه «ملتزم تخريب اولندقدن صوكره، كيرى قالانلر مزي طوپلادىكز، كيكلىرىنى اسكى وطنلرنده براقه يه مساعده ايتديكز. اوغل، يكتلر كز او يو لطفكزه شكرانه اولارق تانغ لره خدمت ايتسونلر.»

بو آزالق، تور - كيوه قرالى هاؤ - هونغ، تشرىفات ناظرى ليه ئو - شن، سه - مونك قرارگاهنه كيتديلر، صارى او كوز كسارينه بر محراب ياپديريلر، و ايمپراطور طرفندن بر داوول ايله بر سانجاق ايله نصبنى اجرا ايتديلر.

ايمپراطور ديكر براراده ايله موينهك حكومتنده ناظر اولمالرى ايجون، صول طرف محافظه جنرالى اولان آ - سه - نا جونغ ه (صول جهتك عاقل قرالى)، صول طرف جنرالى آ - سه - نا - نى - شويه (صاغ جهتك عاقل قرالى) عنوانلرىنى توجيه ايلدى.

سى - ين - تو حكمدارى توركلر ك شماله كيرى كلدكلىرىنى او كرندى، اونلر ك ياقلاشما سندن كندى تبعه سنك قاچه سندن قورقدى؛ چولى آشدى. بر طاقم قطعه لردن مرتب بر قول اردو ايله اونلرى بكلمه يه كيتدى. فقط چين ايلچيلرى كلينجه شويله جه اعتذار ايلدى: « ايمپراطور براراده ايله بر بر مزه تعرضى منع ايتدى. بو اراده يى يره اكيه لرك حرمتله آلد. فقط توركلر هر آن دكيشير و كورجه سنه نظام سز لغه قويولور. حكومتلىرى ييقلمازدن اول چينلىلرى كنوير كې يچرلر ايدى. شمدى ذات حشمتانه لرى اونلر ك حكومتى محو ايتدى، اونلر ك بوتون اركل و قادينلرىنى طوپلايوب تانغلر ك آداملر نه مكافات اوله رق قول ياقمق و اونلرى سزك چوجوقلر كز ايمش كې بسيله مك كرك. فقط كى - شه - صو عصيان ايتدى. بوده اثبات ايدر كه بونلر امنيته لايق دكلدرلر. اكر، ايلريده، قارغشه لق چيقار يرلر سه، ذات حشمتانه لردن كوكلرينك كسيلمه سنى ديلرم.»

چينغ - قووان دورمه سنك اون بشنجى ييلنده (۶۴۱)، سه - مو كندى سنى يوز بيك كيشنك باشنده كوردى: قرق بيك عسكرى، دوقسان بيك آتى وارايدى. صارى او كوزى كچمه يه، و چادرىنى اسكى چينغ - سيانغ شهرنده قورمه يه باشلادى. حكومتى جنوبده صارى او كوزه جك وارييور و شماله په - تاؤ به قدر چيقيور ايدى؛ تورانك يول حيوانلرى و سوريلىرى زياده سيله چوغاليوردى، و طوپراقلىرى فوق العاده منبت ايدى ايسه دم بوندن دولايى توركلر بورايى آلمه يى اوزليورلردى.

سه - مو بر ايلچى كوندردى و ايمپراطوره شويله تشكر ايتدى: « بنى لطفلكزه

غرق ایتدیکنز و بنی بوتون اوردولرک باشنه کچیردیکز . عصر دن عصره حکومتکیزک کوپکی اولمق ، تانکرینک اوغلنک (چین فغفورینک) شمال قاپوسنی هاوهاو دیه بکله مک دیلم . اکرسی - ی - تولا حدودلرکزی ضبط ایدرلرسه ، چینه کیرمک ، سد کیری مدافعه ایتمک دیلم . »

ایمپراطور براراده ایله دیلکنی قبول ایتدی . فقط اوچ ییل صوکره ، سه - مو تبعه سنه صاحب اوله مدی ، برچوغی براقوب کیتدیلم . بوندن زیاده سیله شاشیردی و ، سرایه کیتدی ، کیجه سرای قاپوسنه بکجیلک ایستدی ، باشقه جه صاغ جهت محافظه جنرالی عنواتی آلدی . لیاؤ قبیله لری اوزرینه کیدن سفریه هیئتنه داخل اولدیغندن ، کندینه بر اوق دکدی . بالذات ایمپراطور یاراسنک قانی آمدی . بوندن اونو نه قدر سودیکنه حکم اولنه بیلیر . پای تخته کلدی ، اولدی . ایمپراطور کندیسنه (وفاتندن صوکره) حربیه نظارتی رئیس و میا - چه ئو قوماندانی عنواتی ویردی ، وچاؤ - لینغه کومولمه سنی امر ایتدی . یه - ناؤ داغی یچمنده بر تره یاپیلدی ، هوا - چه ئو دائره سنده بر طاش دیرک دیکیلهرک اوستنه سنجاغنی حکایه اولندی .

صاغ جهتک اوصلی قرالی عنواتی حائز اولان ا - شه نا - نی - شو صو - نی - شی نک اوغلی ایدی . کندی حکومتنه عودته باشلادیغی وقت ایمپراطور کندیسنی خاندانندن برپرنسسه اولدیردی ، وچونغ (مخلص) آدینی ویردی . سه - مو معیتی ایله حدودلردن چیقارکن ، چینی محبتله دوشونیور ایدی ، و ، چین ایلچیلرینی کورمه سیله کوز یاشلرینی طوته مادی . ایمپراطورک بر خدمتکاری اولمای ایستدی ، حشمتلوده اوکا مساعده ایتدی . سه - مو حکومتی اداره ایده مدیکندن ملتک انقازی آزار آزار جنوبه دوندیلم ، صاری اوکوزی کچدکن صوکره ، ایریشدیلم ، کیتدیلم نینگ - چه نو وهیا - چه ئو دائرهلرنده یرلشدیلر . ایمپراطور لیاؤلره تعرض ایچون کیتدیکنده کندیسنه بریسی دیدی : « تورکلر اوکوزک جنوبنده اوطوریور . پای تخته چوق یاقیندرلر ؛ اصلا شرقه کیتمه مه یی حشمتلودن رجا ایلرم افندم . »

« حکمدار ، ایمپراطور دیدی ، باشقه لرینک فرار ایده جکندن اصلا شبهه ایتمه ملی چینغ - چانغ و وو - وانغ ، کی و شه - ئو ملتیرینی تنظیم ایدرلرکن ، فضیلتی اولمیان تک کیشی بولمادی . صوئی لرک نه دینی ، نه ده قانونی اولمادیغندن بوتون ایمپراطورلق اونره قارشى قالدی ؛ اونلرک طرفنی براقان یالکیز باربارلر دکدر . بنجه ، شمدی خراب برحاله

بولنان توركلره مرحتله اونلري ياردم ايتمك ايچون او كوزك جنوبنه آلد. ياقينلارنده بولنان س - ين - تولر هيچ قاچاديلر ، اوزاقدن كلديلر ، بزه اطاعت ايلديلر ؛ شو صورتله بكادرين سو كيلى اولديغى كوس-ترديلر . برچوق ييللردن برى چين حكومتي توركلرك حقيقتى كورمدى .

سه - مونك تبعهسى جنوبنه يرلشدكلرندن ، چه - پي - خان اونلرك بوتون يرلرني آلد. چينغ - قوو آن دوره سنك يكرمى برنجى ييلنده (۶۴۷) ، توركلر خانى چه - پي ده مملكتى محصولنى تقديم ايچون ايلچيلر كوندردي .

ماشه . توركلره دائر تاريخى قيدلرده اوقونيور : چه - پي ده آ - سه - نا خاندانندن ايدى ؛ تولى اوردوسنه منسوب ايدى . هو - پو - شى ديه چاغريلير ايدى ، عنوانى كوچك خان ايدى . كي - لي بوزولديغى وقت بوتون اوردولر اونى حكمدار ايتمك ايستهديلر . اواشناده سي - ين تولرك باشى كنديسنى خان اعلان ايتديكندن كيدوب اطاعت ايتدى . هو - پو - شى جسور ومدير بر آدام ايدى . برچوق اوردولر كنديسنه اويدقلىرندن ، سي - ين - تو كنديلرينى تضيق ايدجكلرندن قورقديلر ، كنديسنى اولدوره جك اولديلر ؛ اوردوسنك باشنه كچدى ، قاچدى . آرقه سندن بيك آتلى قوغدى ، مغلوب ايدممدى . آلتاي داغلردن ، شمالده اوچ طرفى صرپ يالكز بر طرفى آرابه و آتلى كچمه سنه مساعد برتپه ده صاقلاندى . دوز و كنش بر اووه بولدى ، بوتون تبعه سيله اورايه يرلشدى ، تبعه مياننده اوتوز بيك عسكر بولنيوردى ، الى - چو - چه - پي خان عنواننى آلدى . چانغ - آنون اون بيك لي (۴ بيك كيلومتره) اوزاقدن ايدى . غربده قو - لو - لولر ، شمالده كي - قولر بولنيور و جمله سي كنديسنه اطاعت ايليور ايدى . صيق صيق چاپوله چيقيور ، سي - ين - تولردن آدام و حيوانلر قالديريوردى ، از زمانده بوللري بيتيردى . چه - پي خانك اقتدارى كوندن كونه آرتدى . يكرمى برنجى ييلده (۶۴۷) ، سه - لي عنوانلى اولان اوغلى شا - پو - لوي ، مملكت محصولنى تقديم ايتمك ، بالذات سرايه كيتمك ايچون كوندردي .

يونغ - هوئى برنجى ييلنك آلتنجى آينده ، ايمپراطور قاثو - تسونغ دورنده (۶۵۰) خانغ ، كين - شالرن داغى (آلتاي) اوستنده حرب ايتدى وبوزدى . دوقوزنجى آيد قاثو - خانغ ، چوپى خانى طوتدى ، كلدى ، ايمپراطوره تقديم ايتدى .

تورکله دائر تاریخی قیدلرده اوقونیور: چه - پی خان بالذات سرایده بولنمه یه مساعده ایستدی، ایمپراطور، یون - صوئه - تسیانغ - کیون عنوانی آن - یتاؤیه، پهؤ - تون - وهی - لانغ - تسیانغ عنوانی حائر هان - هوآیه استقباله کیتمه لرینی امر ایلدی. بونلر واصل اولدقده چه - پی تردد ایتدی، سرایه آرتق کیتمک آرزوسنده بولنمادی. هان - هوآ، کندیسینی جبراً آلمق اوزره قو - لو - لولرله سوزلشدی، فقط خان فرقه واردی. هان - هوآ - چه پی نک اوغلی، ته - له عنوانی چی - ته پی ایله حرب ایتدی. دوکوشورکن اولدی؛ تیا - ئو - چه اولدورلدی. ایمپراطور قیزدی. پهؤ - هیاؤ - وهی - لانغ - تسیانغ عنوانی قاؤ خانه محاربه ایچون هوئه ی - هه (اونیور) و پو - قو - عسکرلرینی کوندرمه سنی امر ایلدی. ایلری کلنلرک بللی باشلیلرندن قو - لو - لو، سه - لی - فا عنوانی نی - شو - کیوئه، چو - مو - قوئن، سه - کین عنوانی مو - هو - تو بربری آرقه سندن اطاعت ایلدیلر. قاؤ خان آ - سی - نا - شان اوردوسنه تعرض ایلدی، فقط اوردو محاربه یی اصلا قبول ایتمک ایسته مدی. چه - پی کوزده سنی برابر آلدی، یوز معیت آتلیسی ایله قاجدی. قاؤ کندیسینی آلتای داغنه قدر قوغالدى، طوتدی، ایمپراطوره تقدیم ایچون پای تخته کتیردی. قاؤ - تسونخ کندیسینی شویله تکدیر ایلدی: «کی - لی مغلوب اولدینی زمان اوکا امداد ایتمدیکز؛ بو حائله محبتی اعتباریله بر قصوردر. سی - ین - تولر محو اولدینی زمان قاجدیکز؛ بو اخلاصدن چکینمک در. بو جنایتلردن دولای اولومه مستحقسکز. فقط سابق ایمپراطورک اسیر ایدیلن بوتون باشبوغلری عفو ایتدیکنی نظر دفته آلیورم؛ جانکزی باغشلا یورم.»

بویله دیهرک اسیرلرک زنجیرلرینی چیقارتدیردی. چاؤ - لینغ ی کوردیکی کبی صول محافظه جنرالی نصب ایتدی، اوطورمق ایچون برآو ویردی وتبعه سنی ده یو - تو - کیون - شان داغنه یرلشدیردی. بر اراده ایله لانغ - شان عموم قوماندانلغی تأسیس ایله اوکا اطاعتلرینی امر ایلور ایدی. ایلک اوکجه لری اوغلی کی - مان - شو، آغلایه رق، چی - چه - پی یه سرزنش ایتمش، و نافله یره حکومتنه عودتتی رجا ایلش ایدی. بونک اوزرینه اوغلی آن - شویی سرایه کوندردی. براز صوکره کندیسینی ده کلدی، اطاعت ایلدی. صول قرارگاهک محافظه جنرالی نصب اولندی. ایمپراطور سین - لی دائره سنی تأسیس واهالینسی اونک قومانداسنه ترک ایتدی.

بوندن صوکره بوتون تورکلر چین تابعیتنه کیردیلر. ایمپراطور، شن - یونک، تو - ادبیات - ۳

هو - فو [۱] سى آندە بردائره تأسيسنه باشلادى . بورايە لانغ - شان ، يون - چونغ
وسانغ - خيەن قوماندانلىرى ايله ، خو - چەئو ، تونغ - چەئو ، الخ يكرمى دورت دائره
مربوط ايدى . هان - هاىك تو - هو - فوسى ديهده تأسيس ايلدىكى دائره يە كين - وەى ،
سيە - لى ، الخ آدلى يدى قوماندانلق ايله سيەن - چەئو ، او - چەئو ، هو - چەئو ،
لان - چەئو ، الخ سكرز دائره مربوط ايدى .

تانغ - لر وقايع نامەلرنده ايمپراطور قاڭو - تسونغك ترجمە حالندە اوقونيور : شائو-لو
دورەسنك ايلك يىلنك آلتنجى آيندە (۶۷۹) ، عدليه نظارتى باش كاتى پەى - هينغ -
كيەن غربى توركلره هجوم ايتدى .

اوننجى آيدە وەن - پو ، وفونغ - چى آدلى ايكي تورك اوردوسى حدودلى خراب
ايتدىلر . سياڭو - سە - دە اونلره تعرض ايلدى .

اون برنجى آيدە پەى - هينغ - يون مذاهب نظارتى رئيسى اولدى ، توركلره تعرض
ايچون هينغ - سياڭ دائرهسى اوردوسنك عمومى اداره سنە مأمور ايدلدى .
(مابعدى وار)

بجيب عاصم

[۱] تو - هو - فو : عمومى خاص دائرهسى ديمكدر . يشن - يودە هيونغ - نولرك باشى درە .
يو - نادرە خان ديمكدر .